

Id. Pieter Bruegel:
Háromkirályok imádása, 1564

TÓZSÉR ÁRPÁD Árpád-ház...

Vén bűnös vagyok, nevem a bűnjel,
mit szignál, művem, csurrig van bűnnel. –
Rácsodálkozom eleimre:
volt köztük Géza, István, Imre.
Én Árpád lettem, s – jó ég! – Ernő:
boncasztal, varrógép, s plusz még ernyő.
Ha ez az Ernő fel nem lázad,
kitettünk volna egy Árpád-házat.
Mármint nevekben, s – bűnben!, értve:
de genere és együttvéve.
De kegyet kérni? Inkább nyelvem
haraptam le! S ez nemcsak elvem,
hanem... mim is? – undorom, gőgöm.
Elmerengek a könyörgőkön:
Roquentin meg a viszkozitás
viszonya bennem! Bár nem vitás:
ideje volna félnem, s kérnem,
az utam végén Istenhez térnem. –
Vétkezett Vajk is, Géza fia,
volt mit, Istvánként, megbánnia.

– Régi ambíciód volt, hogy az Írószövetség elnöke legyél?

– Abszolút nem. Olyannyira nem, hogy amikor legelőször előálltak az ötlettel írókollégáim, kinevettem őket. Soha nem törtem babérokra. Mindig csak tettem a dolgom, munkában gondolkodtam és nem karrierben. Szerencsésnek tartom magam, mert úgy értem el sikereket az irodalmi életben, hogy soha nem könyököltem értük, és hogy olyan műhelyekben bontakozhattam ki, amelyek nem csupán szakmailag, de emberileg is megedzettek. Gondolok itt mesterem, Kárpáti Kálmán szabadegyetemére, a Stádiumra és a Magyar Napló Kiadóra, ahol Oláh János teljes szabadságot biztosított nekem művészi, szerkesztői képességeim kiértelmezésére. Menet közben persze egyre több megbízást elvállaltam, anélkül, hogy különösebben mérlegeltem volna azt, hogy mennyit bírok, mert az irodalom ügyét kezdettől fontosnak tartottam. Nem volt hát kérdés a számomra, hogy szerkesztői feladataim mellett, például a Könyves Szövetség elnökeként, az Új Átlók Művészeti Társaság titkáráként, vagy itt-ott kurátorként, vezetőségi tagként, nem utolsósorban a Magyar Írószövetség egyik rendezvényszervezőjeként és moderátoraként is szolgáljam a kortárs irodalmat, és igyekezzek jobbítani a helyzetén. Összetett munkálkodásomnak köszönhetem, gondolom, eddigi legmegtisztelőbb és legfelelősségteljesebb megbízatá-

Irodalmi Jelen

X. évfolyam
110. szám
2010. december

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

A költő nem növény

Interjú
Szentmártoni Jánossal,
a Magyar Írószövetség
új elnökével

gáljam a kortárs irodalmat, és igyekezzek jobbítani a helyzetén. Összetett munkálkodásomnak köszönhetem, gondolom, eddigi legmegtisztelőbb és legfelelősségteljesebb megbízatá-

Honlapunkról ajánljuk

Kocsis Csaba: A legelső pandúr (Fejezetek O'sváth Pál életéből)

Tolnai Ottó elmondja versét: A pápa pápaszeme

De mi lesz a könyvesboltokkal? – Budapest Teleki Téka

A művészet? – MAGA AZ EMBER – *L. Menyhért László* utolsó írása

Onagy Zoltán: Luca széke

Gazdag könyvtermés, irodalom és film viszonya

Irodalmi évertékelő körkérdés

Becsületbeli ügy

Első könyv – egyenesen Indiából

Együttjárás – *Jakatics-Szabó Veronika, Mayer Éva* – Zalán Tibor

Testfilozófia – *Takács Zsuzsa* A test imádása – India című kötetéről

Karácsonyi ének – *Charles Dickens* elbeszélése

Komor az égbolt, de nem üres – *Hegedűs János* Csodavárás című kötetéről

Láng-megnyitó

www.irodalmijelen.hu

Minden kedves olvasónknak
áldott, békés karácsonyt
és egy nagyon boldog
új esztendőt kívánunk.

Lorenzo Costa: A szent család

somat is, hogy november 27-én a Magyar Írószövetség elnökének választottak.

– Említetted, hogy az Írószövetségnek „ernyőszervezetnek” kell lennie, továbbá, hogy a külföld felé is kellene reprezentálnia. Mit gondolsz a másik két szervezetről, a Szépirók Társaságáról és a PEN Clubról?

– Nem annak kell lennie, hanem az. Több mint 900 tagja van. Méretéből adódóan sem működhet szellemi közösségként, a lehető legkülönfélébb írói kvalitások megférnek benne. Azonban kötelessége mindvégig a magyar irodalom ügyét szolgálni, annak érdekében képviselni minden fronton. S erre nem csupán érdemekkel teli múltja – de a túlélési kényszere is predesztinálja.

WEINER SENNYEY TIBOR

(Folytatása a 6. oldalon)

Egy hófúvásos téli késő délután, a vassötétben – más harcfeladatra hivatkozva – föllopóztam a tűzuccába, és a Faludy néni trafikájában vettem egy szál Kossuthot. „Apádnak lesz, mi? Amíg szét nem töri a csontod”, mondta rezignáltan a másfél mázsás asszony, de koponyámat a sebtiben leslukkolt spangli zúzta szét; haza is alig találtam. Pár évre rá Bajkai Bandi megállított egy fa alatt, néztek fel, mondván. Száraz babbüvelyek csüngtek rajta fűrtökben, „bakaszivar”, mondta, „én már szívtam”. Promt az első nyelettől elájultam, és... berezeltem – a soktól kilazulhatott a gyűrűsizmom. „Beszari!”, háritotta el Andris másnap a kézfogást és kicsalázott: „Képzeld, ha a partizánok is berosáltak volna...”

„Most aztán gyűrődnek majd, selyemhernyák! Itt nem lesz pihpuha ágy, hamimami, popsikenőcs! Magukra fog rohadni a gatyájuk!” – darálta rutinosan a kövér Gál, mielőtt eltávozott az örök bögrecsárdába. „Úgy kipállik a szattyánbőr seggük, hogy zsolozsmázni fognak hasajtóért!” Negyednapra elfogyott mindenünk: gyíkhús, kolbászos bab, zsíroslecsó, lencsefőzelék, scsecsini rizseshal a rezervból; arcbőrünkre a mocsárvíz gennyes rapancsokat tenyészített, és a nincsalvásban módunk nyílt kitanulni a taccsolás kooperatív technikáit. Védjük a hazát. Mi voltunk az ellenség.

Az a japán vitéz, aki '75-ben bukkant elő a Pacific Ocean egyik szigetén az őserdőből, vajh' mit kóstált cirka húsz éven át? Tamango makit? Szunomonót? Kohaku namaszut? Szukijakit? Góhant? Avajukikant? Csavan musit? Tori no terijakit? S ha nem volt hordozható kézikifőzdéje: tatutikmony? Liánt, kérget, rügyöt, olajágot? És honnét tudta, mi a jó? Volt nála füveskönyv, fáskönyv, bokroskönyv; túléléskönyv, öléskönyv?

Mennyivel simább amerikánernek lenni! „Pilotakeksz”: fölül radarernyő, alul idegen dzsungel, közte

meg a békeharcos a life saving set-tel. („Hogy is hívják a piskótát, Steve? – Valami Forrest...”)

Es miye volt a nagyapámnak? Az ernyedt testén kívül, ami megvonaglott, mikor rálöttyintette a talján a meszet? „Der springt noch auf!”, hangzott volna fölötté alig harminc esztendő múltán a túlsó[?] parton, de Isonzónál más dialekt járta; egy apaca nyelvelte ki a gödörből s hízlalta föl a füleki sihedert, hogy ő hálából juhok vesztébe sodorja. Bárányok vérén váltotta meg a szabadságát a pajtafalhoz állított szőkevény, s két évre rá, csikorgó adventi hajnalon érkezett haza. Nappal rejtett, éjszaka vándorolt. Falvakba menni itthon sem mert, hátha még nincsen vége, hátha még szőkevény...

Mint kései sorstársai, a Gulager névtelen, maroknyi bujdosója.

De min élt mindeközben a grószfater, a zománcdedénygyár majdani brigadéros, a jobbágytelkén arisztokrata magyar Jacsmenyik, bacsák és számadók munkásivadéka, akinek sírgödörébe, mint ősi temetkezéseken volt szokás, virág helyett útravalót dobtak a túlélők: egy zománczott kislábast? Min élhetett a gyökérrágó útban hazafelé? Csak azt tudom, miből élt a rák, amit a kislábosban magával vitt a túlvilágra.

Es mi? Úton-útfélen: mi lesz velünk, ha...? Ha a függöny nem mögöttünk, hanem előttünk suhan le? Ha hirtelen mocsárban-bozótban, erdőelvéen leljük föl magunkat? Hol van a rezerva? Iserjük-e a gombák, gyökerek, zuzmók világát? Tudunk-e hurkot vetni, szélmentén cserkészni, csapdát ásni, nyomokat fejteni? Lombokból sátrat verni? Olvasni az égbolt jeleit? Vadakat szelídíteni, követ pattintani, íjat húrozni? Tudunk-e majd túlélni? Ezeréves múltat ezredévi reményre cserélni? Gombakurzus, boggyóbüro, gyökértanoda, újász-vadászat, törvetés: ez lesz a biznissz kisvártatva? Megválaszolatlan az marad csupán: ki skribálja be és hová a hasznót ama új úzus jogán?

ni az égbolt jeleit? Vadakat szelídíteni, követ pattintani, íjat húrozni? Tudunk-e majd túlélni? Ezeréves múltat ezredévi reményre cserélni? Gombakurzus, boggyóbüro, gyökértanoda, újász-vadászat, törvetés: ez lesz a biznissz kisvártatva? Megválaszolatlan az marad csupán: ki skribálja be és hová a hasznót ama új úzus jogán?

Mányoki Endre Gyökérrágó

Már a könyv címe is elég hangzatos: *Peeling the Onion*, amit magyarra *Hagymahántás közben* címen fordítottak. Szerzője Günter Grass német író, akit sok évvel ezelőtt *A bádogdob* című regénye tett világszerte ismertté. A *Hagymahántás* egy olyan életrajzi trilógia első kötete, aminek utolsó, harmadik részét a minap adták ki németül, s amit, gondolom, magyarra már elkezdtek fordítani. Lesznek, akik a trilógia kezdő kötetét már évekkkel ezelőtt olvasták, mégis úgy gondolom, különböző okokból érdemes róla írni.

Grass életútjának kezdete némileg emlékeztet a kora huszadik század egy igen olvasmányos és olvasott írójának életére, a Jack Londonéra. Mint Jack London, ő is számos más foglalkozás után adta írásra a fejét. Grass a főleg németek által lakott Danzigban, a mai Gdanskban született, vegyes német–kasub családban (a kasubokat a lengyeliség egyik törzseként tartják számon). Grass művelt és békeszerető anyja volt kasub, de még ez a nemvegytiszta német származás sem óvta meg a fiatal fiút attól, hogy ne higgyen a náci ideológiában, és ne lépjen be 17 évesen a Waffen SS-be. (Bár csak kiképzésen ment át, s igazából nem vett részt a háborúban, a fenti tényről Grass sokáig hallgatott, s amikor végre beszélni kezdett róla, sokan opportunizmussal vádolták.) De miután túlélte a Birodalom összeomlását, az ifjú Günter Grass már a fogolytáborban érdekes élményeket szerzett. Megismerkedett, például, a szelíd, mélyen katolikus Józseffel, akiből később püspök lett, majd II. János Pál halála után pápa. Ratzinger és Grass próbáltak kockát vetni jövőjükre és Grassnak a „művészet” jött ki hivatásként. De ez csak a távolabbi jövőre volt érvényes – az 1945 utáni lepusztult, romos Németországban bármilyen munkát el kellett vállalni, így Grass egy ideig egy vesztfáliai káliumbányában dolgozott, majd Düsseldorfban egy kőfaragó-műhelyben. A sírkövek készítését egy idő után felcserélte a szobrászattal, jöllehet képzőművész-hallgatóként verseket kezdett írni, és egy dzsessz-trióban dobolni. Első könyve egy verseskötet volt, bár néhány, Gottfried Benn-hez elküldött verse alapján az idősebb költő úgy vélte, „ez a fiú később prózát

Gömöri György Hogyan hántsunk hagymát?

fog írni”. De a Gruppe 47 csoport ülésére Grass még mint ígéretes költőt hívták meg, a nagy sikerű regény, *A bádogdob* csak később, 1959-ben született Párizsban.

Az emlékezet hagymahántása során sokat meg lehet tudni az összeomlás és újrakezdés Németországról, s a

Grass ért szellemi hatásokról. Két könyv különösen segített politikai állásfoglalásában: Camus *Sziszüphosz mítosza* és a lengyel Czesław Milosz ideológiaelemzése, *A rabul ejtett értelem*. Mindkettő szkepticizmussal és poli-

litikai mérsékletességgel oltotta be a mindenfajta önkényuralomtól elhatárolódó író. Aki a hatvanas években már a szociáldemokrata reformer Willy Brandt közeli munkatársa lett, beszédeinek egy részét is ő írta. Grass ma is mérsékelt baloldali, jobbról és balról is számos ellenséggel, meg egy 1999-ben kapott irodalmi Nobel-díjjal. Lübeckben él, ami meglehetősen emlékezteti ifjúkora elpusztult és újjáépített Danzigjára.

S mint legtöbb olvasmányomban, itt is óhatatlanul felbukkannak a magyarok: Grass említ egy regényt, amit még kamaszkorában olvasott, s ami mély benyomást tett rá: Körmendi Ferenc *Budapesti kaland*-jának 1933-as német kiadását. Honnan tudta volna, hogy a szerző ekkoriban (1939-ben!) már Angliában élt és a BBC magyar osztályán dolgozott. Később Düsseldorfban Grass egy „Czikos” (!) nevű álmagyar étteremben dobolt pár évig, s ez a „Czikos” azért is megmaradt emlékeztében, mert egyszer itt hallotta vendégszerpelni a nagy Louis Armstrongot. Végül, mint ez a Dalos Györgynek adott interjújából is kiderül, Grass életében fontos szerepe volt az ötvenhatos magyar forradalomnak – az, hogy a Nyugat akkor, minden korábbi biztatás ellenére, cserbenhagyta a magyarokat, nyilván megerősítette meggyőződését, hogy nem a Szovjetunióval való éles szembeállítás, hanem Brandt „keleti politikája”, az emberi jogok mellett kiálló, türelmes tárgyalások politikája a helyes. Végül is többek között ez vezetett a kommunista rendszerek felbomlásához, a berlini fal lebontásához. Így hát Grassban nem csak kitűnő tollforgató, de a háború utáni Németország eredményes politikai aktivistáját és gondolkodóját is tisztelhetjük.

Jász Attila Belső képek

i/ fehér angyal (Csontvárynál)

Az angyal alszik épp, a híd korlátján. Szárnyai az ég felé merednek, a mélység fölött, a semmibe. Minden más valóságos. De ki figyel az angyal mellett az idős szerelmesekre és mesés környezetükre?

ii/ hajó a fán (Aguirre, Isten haragja)

Ez a történet nem vezet sehová. Az egyetlen valóságos dolog egy hajó a fa tetején. A pár pillanatnyi jelenetért a rendező felhúzatott a fára egy több tonnás vitorlást. Tépett vitorláit ott lebegnek az örült látomásban.

iii/ lélekpára

A lassú vágás bejárhatóvá teszi a tájat. Mintha először látnád azt a részletet a világból, és nem tudnál beszélni. A domb élénkzöld. A völgy kékpárás. A hajnal éles, pontos. Szinte felsért.

iv/ belsőkép

A belső kép egy ajtó. Az első, ami egy hosszú folyosóra nyílik, ahonnan újabb ajtók nyílnak. Lenyomod a következő kilincset, útelágazásra látsz. Mész tovább. Ajtók. Nyílnak, csukódnak.

v/ kristálycukor

A gyöngédség felfoghatatlan jele, amikor az őszi ablaküvegek között haldokló legyeket kristálycukorral próbálja megmenteni. Vagy legalább ír róla.

vi/sötétfény

Gyülekezik a sötétség bennem. Alig bírom kivárni már, hogy végre megszülessen. És helyet adhasson a fénynek.

vii/lassú

Kő szeretnék lenni. Útszéli, rúgható és kemény. Törékeny, túlérzékeny és poros, de kő. Kavics inkább, könnyen gurítható. Lassú kavics. Szinte áll.

Csontváry
Kosztka Tivadar:
Szerelmesek
találkozása

Felémás évet zárt az anyagi támogatásokat illetően az Erdélyi Magyar Írók Ligája (E-MIL), ám a megjelent szépirodalmi kiadványokat, az irodalmi rendezvényeket, felolvasókörtakat és az árkos E-MIL-tábort tekintve kiemelkedő az idei teljesítmény. A szervezet díjkiosztó gálaünnepségére a hét végén Kolozsváron, a Bulgakov kávéházban került sor, ahol a résztvevők a díjazottak ünneplésén és a rövid év végi összegzésen kívül Lakatos Róbert legújabb, György Attila *A boszorkányok feltámadása* című kötetéből készült filmjét is megtekinthették.

A gazdasági válság az irodalomra is hatással van

A Bulgakov kávézóban szombat délelőtt megejtették az E-MIL éves közgyűlést, amelynek egyik legfontosabb vitapontja az irodalomra fordított anyagi támogatások témája köré csoportosult. A tanácskozáson kevés tag jelent meg, tulajdonképpen csak a szervezet aktívabb része, akik általában ötletekkel, kezdeményezésekkel rukkolnak elő a működést, rendezvények szervezését és egyéb kérdéseket illetően.

A civilszervezetek működésére nem jut elegendő anyagi támogatás, a kultúrmenedzsmentben dolgozók csak azért maradnak meg ebben a munkakörben, mert nagyon elszántak, de semmiképp sem a kedvező bérezés miatt. Sokszor egy telefonszámla vagy a benzinköltség kifizetése is gondot okoz, a szervezet munkatársai pedig esetenként két-három hónapos késéssel kapják meg a nekik járó munkabért – fejezte ki elégedetlenségét Orbán János Dénes költő, az E-MIL elnöke. Majd kifejtette: bár a pályázati pénzekből irodalmi fesztiválok, rendezvények költségeit lehet fedezni, ám konkrét működésre nincs elegendő anyagi keret. Azon magán-személyek, akiknek a hitelezésére, anyagi támogatására korábban lehetett számítani, a gazdasági válság következtében olykor kénytelenek nemet mondani az ilyen jellegű kérésekre. Mint esetleges megoldást szorgalmazta: a magyar illetékeseknek a pályázatát egyszerűsítésére kellene törekedniük, hiszen egy pályázat leadásához, az elszámolásához komoly közgazdasági szakértelemre van szükség. Az a szakember, aki kiigazodik a román és a magyar könyvelés kanyarfúróiban, olykor többet kér, mint amennyi a pályázati pénz maga – fejtette ki.

A közgyűlésen fölmerült a magántámogatások ösztönzésének ötlete is, hiszen ez elősegíthetné a szervezet hatékonyabb működését.

Az ennek kapcsán feltett kérdésünkre Orbán János Dénes kifejtette: „A működés finanszírozására is nagyobb hangsúlyt kellene fektetni. Ha van egy alaptőke, amelyből tudod rendesen fizetni az alkalmazottaidat, ha tudsz a marketingre fordítani, egészen másképp tudsz pályázni, meg tudod mozgatni a magánmecenatúrát is. Egészen biztos vagyok benne, ha az erdélyi magyar civilszervezetek kapnának egy alaptőkét, amelyből ki tudnának építeni egy jobb és hatékonyabb infrastruktúrát, akkor kevesebb pénzbe kerülne a román és a magyar államnak is a kultúra támogatása. Viszont a magánmecenatúra megmozgatásához egy teljesen más infrastruktúra kell.“

Szalinger Balázs költő két magyarországi megye, Zala és Baranya megkeresésére biztatta a szervezetet, úgy vélte, mindkettő nagyon büszke az Erdélyhez fűződő irodalmi, kulturális kapcsolataira, és ezt ki lehetne használni.

Ennek kapcsán szóba került a Román Írószövetséggel és az Európai Unióval való hatékonyabb kommunikáció igénye. Király Zoltán költő, az E-MIL ügyvezető elnöke sajnálkozva jegyezte meg, hogy a Román Írószövetség nem igazán nyitott az E-MIL programok támogatására, arra hivatkozik, nincs elegendő pénz. Az uniós támogatások lehívásán is dolgozik a szervezet, ám ennek konkrét megvalósítása még folyamatban van.

Karácsonyi Zsolt költő, a Helikon főszerkesztő-helyettese úgy látja, hogy a Román Írószövetség kolozsvári fiókjánál érdemben tudna eljárni, lépéseket lehetne tenni ennek érdekében. Elsősorban fiatal román szerzőkkel kellene felvenni a kapcsolatot, hiszen ők nyitottabbak a magyar irodalom felé is – állította.

Gazdag irodalmi termés, sikeres író tábor

Az év irodalmi rendezvényeivel, az E-MIL-táberral, a megjelent kötetekkel nagyon elégedett a szervezet. Ezen a téren pesszimizmusra nincs ok – derült ki.

Amint azt Király Zoltán beszámolója is igazolta: az idei árkos író tábor programja kiemelkedően fontos kezdeményezésnek számít, hiszen *A Kárpát-medencei folyóirat-találkozó* tematika mintegy huszonöt ilyen jellegű kiadványt mozdított meg, és a táborban hatvanöt, az irodalom iránt elkötelezett személy vett részt. Több helyről is pozitív visszajelzést kaptak a táborot illetően. Orbán János Dénes kérdésünkre elmondta:

az ilyen jellegű rendezvények által jobban megismerhetjük egymást, a barátságok szövődése mellett elősegíti az összmagyar irodalomra való törekvés megvalósítását is. „Annak ellenére, hogy sokan úgy vélik, nem szükséges egy Kárpát-medencei folyóirat-találkozó, az idei tábor ennek az ellenkezőjét bizonyította. Az igaz, hogy vázlatosan ismerjük a folyóiratokat, de konkrét elképzeléseiket nem minden esetben. Nagyon tanulságos, izgalmas volt hallgatni az elképzeléseiket, jó barátságok kötődtek a tábor ideje alatt. Minden ilyen találkozó segít abban, hogy jobban összeforjjon a magyar irodalom. Teszem azt egy székelyudvarhelyi szerző tudjon közölni Pozsonyban és egy pozsonyi szerző tudjon közölni Kolozsváron, mert jelenleg akárki akármit is mond, nem beszélhetünk egyetemes magyar irodalomról vagy összmagyar irodalomról. Mindaddig, amíg a brassói írókat nem ismerik Budapesten és mindaddig, amíg a brassói magyar írók nem ismerik Kárpátalján élő társaikat, nem lehet egységes magyar irodalomról beszélni“ – fogalmazott.

Már-már nyakkendős tábornak számít az árkos író tábor, több helyről is hallottam kedvező értékeléseket

Varga Melinda Gazdag könyvtermés, irodalom és film viszonya

Fotó: Szentes Zsóna

– közölte Karácsonyi Zsolt. Továbbá úgy gondolta, jövőre az irodalom és sajtó kapcsolatának problémaköre lehetne jó kezdeményezés, egy ilyen tanácskozással a különböző sajtótermékek irodalmi mellékleteinek szerkesztőit is meg lehetne hívni.

Mindezek mellett az *Irodalmat vidéknek* projekt keretében is sok minden történt idén. A program több éve működik. Célja, hogy olyan településekre is elvigen író-olvasó találkozókat, ahol egyébként nem igazán van ilyen jellegű rendezvény. Nyilván elsősorban a szórványtelepüléseket célozza meg ez által az E-MIL. Mint megtudtuk, eddig Kolozs, Temes, Brassó és Fehér megyében szerveztek felolvasásokat, idén a fővárosban, Bukarestben is bemutatkoztak. Mindez azért fontos, hogy az emberek tudomást szerezzenek arról, hogy nemcsak klasszikus írók léteznek, hanem van utánpótlás a fiatal nemzedék soraiban is.

Lakatos Mihály író, drámaíró, műfordító, a Nemzeti Erőforrás Minisztériumának munkatársa az Irodalmi Karaván programot is kiemelte, mint ennek az évnek jelentős rendezvényét. A projekt keretén belül a Kárpát-medence különböző nyelvtérületein élő magyar írók, költők látogattak el más országokba megismertetni alkotásaikat, elképzeléseiket.

Orbán János Dénes emellett a József Attila-díj elbírálásával kapcsolatban javasolta, hogy az E-MIL részéről is legyen zsűritag. Lakatos Mihály helyeselt, úgy vélte, ennek felülvizsgálását semmi sem akadályozza.

Irodalom és film szoros kapcsolata

A közgyűlést követően sor került az immár hagyományosnak számító irodalmi gálaünnepségre is, amelyen kiemelkedő szerepet kapott az irodalom és a film kölcsönhatása.

Mielőtt azonban ismertetnénk az idei irodalmi díjak kiosztását, meg kell említenünk a Sefket Széfeddin filmforgatói díj odaítélését és ennek előtörténetét, mint kiemelkedő E-MIL-kezdeményezést.

A kolozsvári Bulgakov kávézóban egy éve működő filmklub a vetítések és érdekes beszélgetések mellett a

forgatókönyvírás kulisszatitkaiba is beavatta a szakma iránt érdeklődő fiatalokat. Ennek kapcsán az E-MIL és a Sefket Széfeddin filmklub és forgatókönyvíró műhely pályázatot hirdetett kis- és nagyjátékfilm kategóriában. A kisjátékfilm fődíjasa Bács Ildikó lett, a nagyjátékfilm pálmáját Hatházi András vihette el.

Kisjátékfilm kategóriában a második díjat Nyíri Kovács István vehette át, míg harmadik díjjal Tószegi Szilárdot jutalmazták. Dicséretet László József, különdíjat a legjobb animációs forgatókönyvért Szakács István kapott.

A nagyjátékfilm második díjasa Oláh-Badi Levente, harmadik díjazottja Hermann Endre volt.

A díjnyertes művekkel pályázni fog az E-MIL annak érdekében, hogy a forgatókönyvekből filmek készülhessenek.

Amint azt Király Zoltán hangsúlyozta, a cél az volt, hogy a fiatal filmeseket és irodalmárokat közelebb hozzák egymáshoz. Az E-MIL-gála ennek megkoronázásaként, vagy csak épp a kellő alkalmat kihasználva Lakatos Róbert legújabb filmjét is bemutatta, amely György Attila *A boszorkányok feltámadása* című könyvét dolgozza fel. A sokkoló műalkotás megkapóan jeleníti meg az író által teremtett három boszorkánytípust és a szerelmük áldozatául esett férfi sorsát.

Díjeső az irodalmi derékhadnak

Rátérve az irodalmi díjakra, az idei E-MIL év inkább a „derékhad“-nak kedvezett, a 30–50 év közötti alkotóknak, a tavalyi esztendőhöz hasonlóan. „Az E-MIL ugyan nem foglalkozik könyvkiadással, de figyelemmel kíséri azt, monitorizáljuk, mi jelenik meg. Ez az év egy jó év, és a tavalyi is egy jó év volt a könyvkiadás szempontjából. Ebben a két évben nem a debütánsok jelentek meg, hanem a >>veteránabbak<<, nevezetesebben az Előretolt Helyőrség 1995–1998 között induló szerzői, akik közül már többen elnyerték a rendkívül rangos József Attila-díjat, tehát az irodalom derékhada (30–50 éves szerzők) jeleskedett inkább. Lehet, hogy ez után következik olyan három év, amikor a fiatalok lesz a terep. A könyvkiadással nagyon meg vagyok elégedve“ – foglalta össze lapunknak Orbán János Dénes.

Az idei év Méhes György-nagydíjasa Sántha Attila lett az *Írások könyve* című esszékiötetéért, eddigi életpályájáért, valamint az Előretolt Helyőrség és az E-MIL felfuttatásában vállalt fontos szerepéért.

Méhes György-debütdíjat viszont idén nem tudtak kiosztani, hiszen nem jelent meg egyetlen olyan első kötet sem, amely megérdemelte volna az elismerést. Orbán János Dénes így indokolt: jelentkezett ugyan három induló szerző, de ezek életkora a negyven körül mozog, és visszas lett volna olyanakk odaítélni a díjat, aki már életkora teljében jár. Megjegyezte azt is: ezek a szerzők nem is élnek Erdélyben, az E-MIL pedig elsősorban az itthon maradottakat támogatja. Éppen ezért a *Bretter György Irodalmi Kör* kapta meg az elismerést, a pénzüsszegekből pedig pályázatot írnak ki a fiatal tehetségek számára, valamint a pályázaton jól teljesítő, nem kolozsvári szerzők utaztatását, étkezését is finanszírozzák majd.

Az Irodalmi Jelen idei versdíját Markó Bélának, prózadíját Onagy Zoltánnak, a kritika díját pedig dr. Szőrényi László magyarországi professzornak ítélték. Az IJ-díjakért a lap kuratóriuma a felelős, elismerésben azon szerzők részesülnek, akik a folyóirat projektjében is részt vállalnak. „Az Irodalmi Jelen az a grandiózus próbálkozás, amely összefogja a világ minden táján élő írókat, egyfajta irodalmi világháló is“ – indokolta Orbán János Dénes.

A gálaünnepségen Lakatos Mihály optimistán nyilatkozott az idei irodalmi évet tekintve, és jövőre nézve is kedvező kilátásokat térképezett fel. Kellemes esztendőt zárunk, a nehézségek ellenére a pozitívumok felé mozdult el a dolog – összegzett. „Az *Irodalmat vidéknek* projektet továbbra is szeretnénk folytatni, a prioritások között van, a következő évben is figyeljenek oda a szórványmagyarságra. Az *Irodalmi karaván* programnak ugyancsak lesz folytatása“ – biztatótt.

Az irodalmi ösztöndíjakra, díjakra kitérve többek között hangsúlyozta a Márai-programot, amelynek keretében a magyar állam egymilliárd forintot fordít az irodalomra, a kiadókat, kül- és belföldi szerkesztőket, határon túli alkotókat egyaránt támogatva.

Az esten Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke is részt vett. Ő fontosnak tartotta megjegyezni, hogy az E-MIL-re mint a legerősebb szövetségesre tekint. Kiemelte, hogy a határon túli szervezetekkel nemcsak gesztusok szintjén megvalósított kapcsolatokra törekszik, hanem azt szeretné, ha érdemi munka folyna.

Az Erdélyi Magyar Írók Ligájának most záruló éve sok izgalmas kezdeményezést indított el, mind kiadványaiban, mind rendezvényeiben kiemelkedő teljesítménnyel büszkélkedhet. Az elkövetkező években azonban még hatékonyabban szeretne működni a szervezet.

KESZTHELYI REZSŐ VÉGESZAKADATLAN

A jegyzetversekben

Gyűjti belőlem
pillanatait,
ami végeszakadatlan.

Örökszépnek ekképpen
marad.

*

Hallgasd a szemed –
az elsiratható ágyazásokat.

*

Átcsókoltam
a leggyönyörűbb kezed,
és talpad viszi a sivatagot
lenn, a Hold tenyerén.

*

Bármit lát,
az elmúlást éli csak.

Csont,
füst,
jázminág,

pillantások nélkül
jár-kegel magában
a végtelen.

*

Bánt,
hogyan nem lesz létemnek
emlékideje,
amiben leélhetné,
miként múlik a semmim örökké.

*

Amikor felél
az életem,
én is a Föld kérgébe simulok
tükrözeten semmimmal.

*

Ablakunkban kanadai gyöngyvirág,
halványlilával integet –
átveszem lényét,
tartogatom,
aztán leheletenként
visszaadom.

*

Mindig a kék terhe,
a kék terhe,
a pillanatok lelke –
az egyszerű lélegzet virágai
nyílnak a tengeren.

*

Emlékeimen nem változtat
sem a jelen,
sem, ha lesz, a jövő –
minduntalan foglyul ejt
a belőlem fakadó
majd temetkező idő.

*

Tűröm
tódulni pillantásaimra a tenger
égboltkéi tömegét –
ha már holtamban látnám,
ami most még az enyém.

*

Az a vonzás éltet,
amelyen haladok,
és csillapíthatatlan lüktetésben
égeti vérem tömegét.

*

Gyanítom naponta:
világra ellett lényem
átélni kénytelen
némely titkokat,
kiknek talánya
aztán az én talányom
marad.
Hm –

„Miért sírtam én, mint az elátkozott:
Ne értsétek meg azt, ti boldogok!”

(Juhász Gyula)

Adóbbent felhői elvonulóban voltak. Nyugalom nem, csak némi belenyugvás szállt alá. A pap a szertartás végéhez ért. A sírásók elhelyezték a koszorúkat, a virágcsokrokat. Összeszedték szerszámaikat, szedelőzködtek.

Indultunk mi is.

Karomba kapaszkodott, kérlelt.

– Ne hagyj magamra. Mesélnem és mutatnom kell valamit. Szükségem van néhány bátorító szóra is.

Érdeklődéssel kezdtem lapozni a kezembe adott vaskos füzetet. Kollégámra néztem. A tekintetem kérdezett.

– Most már nem köt az orvosi titoktartás. Már nem. Te alig ismerted, én jobban. Jobban?

Lehet-e igazán ismerni a lélek bugyrait? Mit rejtenek az agy titokzatos sejtjei? Érdekes a géntérképet megrajzolni? Jó ez a betegnek? Előbbre jut az orvos?

Ez az asszony nagyszerű ember volt, de beteg... Vagy csak szerencsétlen?

Erre válaszolj! Te jobb és tapasztaltabb orvos vagy, mint én.

Olvasd tovább!

„Bátorító, érdeklődő tekintettel léptem néhányat előre. Kézfogás után a férfiakra inkább jellemző módon vállára tett kezemmel irányítottam szobám legkényelmesebb karosszéke felé. Megvártam, amíg elhelyezkedett. Egy ideig még álltam, hallgattam. Széket közelebb húztam hozzá. Leültem. Az állólámpa mindkettőnk arcát jól megvilágította. Tekintete nem volt riadt, akár élénknek is mondhattam, mégis szomorúnak.

– Kényelmesen ül? Tegezhetném?

Miután mindkét kérdésemre igenlő választ kaptam, ismét kezet nyújtottam. Nem szorította meg, de csak lassan engedte el.

– Köszönöm a bizalmadat. Azzal, hogy részletes levélben mutatkoztál be, megkönnyítetted a helyzetemet. Részben már meg is ismertelek. Hogyan jutottam éppen én az eszedbe?

– Tulajdonképpen már régről ismerlek. Ugyanabba az iskolába jártunk, három év közöttünk a különbség. Akkor figyeltél fel rám, amikor a ballagási ünnepségeken Karinty Előszó című versét szavaltad nagy-nagy átérzéssel. Könnyeztél is.

– Hallottam, magánrendelőt nyitottál.

– Így hát van alapunk a tegezéshez is.

– Hát van. Könnyebb a beszélgetés is.

– Tényleg úgy érzed, szükséged van pszichiáterre? Nem úgy nézel ki, bár lehetnél mosolygósabb is. Úgy még szebb lennél. Tulajdonképpen a leveled sem támasztja alá egyértelműen látogatásodat.

– Gyenge, bizonytalan vagyok. Támasz nélküli. Most türethetően érzem magam, de rövidesen sorozatban jönnek a nehezebb időszakok. Úrrá leszek rajtam a komor gondolatok.

– Amiről írsz, az volt az első kísérleted?

– Nem. Már azt megelőzően is próbálkoztam. A középiskolában. Nénikém végzetes betegségének tüneteit véltem magamon felfedezni. Az a kísérletem talán még nem volt komoly. A második már igen. Csak a véletlenül múltott, hogy...

– Volt rá külső okod is?

– Igen, de nem ez volt az elsődleges. Az egyetemen céltudatosan dolgoztam. Az egyik tanárom felhívta erre. Bekapcsolt a kutatómunkába. Közel kerültünk egymáshoz. Túl közel... Mondjam a részleteket? Feleség, gyerekek, különbség... Csúnya bevallanom, de inkább ez az utóbbi zavart. Úgy tűnt, társaim mutogatnak rám: „Nézd csak a kisokost, a tudósjelöltet... Ez aztán alaposan bedolgozza magát. Férfjet, vagy inkább apukát keres magának?” Egyetemet, várost váltottam. Volt annyi erőm. Inkább csak lett. Miből? A semmiből. Hónapok teltek el. Úgy tűnt, rendben vagyok, de váratlanul, vagy inkább törvénytelenül, ismét jelentkezett a bénító gyengeség. A munkám, ami különben örömmel töltött el, teherre vált. Ijesztő gondolatok törtek rám. Szüleim nem élnek. Mi lesz velem támasz nélkül? Igaz barátom sincs. Az utolsó órákra nem emlékszem. Kórházba kerültem. Ott tartottak. Hosszas pszichiátriai kezelést javasoltak.

Réhon József ORVOSI NAPLÓ

Michelangelo Merisi da Caravaggio:
Jézus születése Szent Ferencsel és Szent Lőrincsel
(forrás: wikipedia)

Hozzajárultam. Éppen annak a végén vagyok. És most, mégis itt.

– Nézd, én sem vagyok egy nagyon erős ember. A kórházat otthagytam, nem bírtam a légkörét. Nyomasztott. Most így próbálkozom. Kevés a betegem, időm sok van. Barátok is lehetünk. Szép vagy és okos. A kutatásban sikeres... A leveledben gyógyszerekről is írtál. Ezzel még várnék. Gyere minél gyakrabban. Az anyagiakra ne gondolj. Jó az otthoni háttér. Különben én is magányos vagyok. Nem akarok ezzel terheltet, de az én kapcsolataim is szerencsétlenek voltak. Lehet, nem sugárzik belőlem erő, de szeretet igen. Segíts neked. Mikor látlak legközelebb? Állítsam össze én a programot?

– Négy hétig maradhatok még a városban. Vissza kell mennem a kutatóintézetbe. Addig bármikor jöhetnek. Szívesen jövök. Ebben a karosszékből nem szorongok. Érzem a kisugárzásodat. Erőt? Szeretetet? Nem tudom mit. Most nyugodt vagyok. Megkönnyebbültem.

Tovább lapoztam a lelkiismeretemre bízott orvosi naplót. Nem szokványos, szükségzavú feljegyzések. Valóságos irodalom. Líra.

A sorok megnyugtató, derűs beszélgetésekről árulkodnak. A gondos naplózás bizakodást tükröz, tartós javulást prognosztizál.

„Nyugodtan engedlek el. Tedd el a névjegyemet. Megkértem egykori tanáromat, fogadjon szeretettel, ha felkeresed. Úgy érzem, te jobban tudsz segíteni magadon. Itt a recept is, de csak akkor váltsd ki a gyógyszert, ha előzőleg orvosoll konzultálsz. Hozzám is fordulhatsz, írnál, telefonálj. Kapcsolatunk ne legyen köldökzsinór. Ne érezd magadat hozzám kötve. Állj nyugodtan a saját lábodon.”

– Így váltunk el. Miért mutattam meg neked a feljegyzéseimet? Miért beszélek róla? Gondolom, érted.

Nem tudom, járt-e orvosnál. Levelet nem írt, csak képeslapot. Néha telefonált. Értesített a nagydoktoriról, közleményeinek nemzetközi visszhangjáról, a külföldi meghívásokról, gyermeke születéséről. Féjről, az apáról, nem szólt. Évek teltek el.

Úgy tűnt, ennek az asszonynak a javulása – gyógyulása – lesz életem munkájának nagy sikere.

És most ez a temetés.

Mondd, mi a fenét kerestünk mi ma a temetőben?

Ostoba halál... Elkerülhetetlen volt?

Itt a levele, ma érkezett.

„En megpróbáltam. Hibáztam, amikor gyereket szültem. Mi vár rá? Mit örökölt tőlem?

Olyan kísérleteket, méréseket végeztem, amelyek jó eredményeket ígérnek. Olyan vegyületeket teszteltem, amelyek erősítik a szervezet immunrendszerét. Gátolják, pontosabban csak lassítják az áttétek kialakulását. Lassítják... Hónapokkal, évekkel meghosszabbítják a betegek életét. Meddig? És miért?

Fölösleges munka.

Soroltad, magyaráztad az élet szépségeit.

Úgy éreztem, állók egy magaslaton, hegycsúcson. Körülöttem virágok, felettem a kék ég. Éreztem a napsugarak melegét is. De a mélység szélén álltam. Vártam, mikor támad fel a vihar, amely a szakadékba dönt.

Gyermekemet az apjára bízta.

A családi átok, nénikém végzetes betegsége kísért.

Köszönöm, hogy megpróbáltad.

Miért fáj annyira a lelkem? Miért taszít az is, ami szép?

Égesd el, amit rólam feljegyeztél.

Most biztosra megyek.

– Nincs okod a lelkiismeret-furdalásra. Hasonló intellektusú beteggel – mert az volt – ritkán találkozunk.

Vonzó külső, sziporkázó elme... szakmai sikerek... se drog, se alkohol...

Csak a belső fájdalom.

Mit mondhatnék neked?

Örülök, hogy nem az én páciensem volt.

Két nagyon tehetséges fiatal, egy férfi (M. T.) és egy asszony (K. A.) emléke készített írásra. Két temetés, két csodálatos pályafutás helyett.

Ez a történet igaz. Szereplői éltek, vagy ma is élnek. Amíg lehet. Ezért kell megörökíteni őket.

I. Erdély-induló

Nem akartunk elmenni Aradról.

Itt volt az otthonunk. Nem csábított el a bécsi döntés után azonnal elkezdődő népvándorlás Erdély belseje felé, mely akkor már Magyarországhoz tartozott. Pedig rokonaink éltek ott, édesanyám testvérhúga a családjával, akik – a történelmi véletlen folytán – hirtelen magyar állampolgárok lettek. Hívtak is bennünket, hiszen nagynéném szerette volna maga mellett tudni édesanyját – nagyanám velünk élt akkor –, nénijét és kis unokahúgát is, aki én voltam. De mi tovább is ragaszkodtunk otthonunkhoz, bár az csak egy bérelt lakás volt.

Akkoriban nagyon népszerű, közkedvelt dal volt a magyar lakosság körében az Erdély-induló. Magam is igen gyakran énekeltem, háromévesen, bizonyára tiszta hangon, mert örököltem szüleim jó hallását (a temesvári zeneiskolában ismerkedtek össze, amatőr zenekarban játszottak annak idején). A jelentését részben értettem, a jelentőségét nem, de énekelni nagyon szerettem. Aztán egyik napról a másikra tilossá vált, csak otthon, egészen halkán dúdolhattam.

– Mikor énekelhetem újra hangosan? – kérdeztem szüleimet.

– Majd, ha egyszer Magyarországra megyünk.

Hamarosan erre is sor került, mármint a készülődésre, mert a következő két év alatt anyagi helyzetünk fokozatosan romlott, majd tarthatatlanná vált. Édesapám a fronton volt, nagyanám megbetegedett, édesanyám sehol sem kapott munkát, semmilyen se. Nem tudott románul. Ingóságaink eladásából éltünk, de egyszer azok is elfogytak. Jöttek a meghívólevelek Marosvásárhelyről, de nem akartunk senki terhére lenni. Aztán biztattak, hogy odaát édesanyám azonnal kap végzettségének megfelelő állást (könyvelő volt).

A meghívólevelek hivatalos fordítását csatoltuk az útlevelekérvényhez, de visszautasítottak, több ízben is. Nem tudom, mi volt ebben a logika, hiszen csak terhére voltunk az államnak, de nekünk már csak egyetlen lehetőségünk maradt: a zöldhatár.

Valaki megismertetett egy embercsempésszel, aki biztatott, hogy baj nélkül átvizs (akkoriban ez elég gyakori eljárásnak számított). Persze nem ingyen, hiszen a határőröket is le kell fizetnie. Anyám megegyezett vele. Pénzzé tette utolsó tartalékait. A bútoraink már régen a lakás új bérlőjének tulajdonában voltak, csak addig használhattuk őket, amíg ott laktunk (én erről nem tudhattam). Aztán sor került anyám gyémánt fülbevalójára. Ez volt a szöktetés ára.

Csempészünk egy nagyobb csoportot – elsősorban katonaszökevényeket – gyűjtött össze a „kalandra“, és a karácsony szombatja előtti éjszakát találta megfelelőnek, nem tudom, miért. Megnyugtatt bennünket, hogy nem lesz semmi bántódásunk, őt már ismerik a határőrök, nem először visz át csoportot. A látszat kedvéért – mondta, – az örök löni fognak, de a levegőbe, mi meg a földön kúszva kelünk át a határsávon, pár méter az egész. A magyarok senkit sem küldenek vissza.

Én, persze, nem sokat érttem az egészből, mert igyekeztem eltitkolni előttem a félelmet, amely – a nyugtatgatás ellenére – ott lapult anyám, nagyanám lelkében, gondolataiban. Azzal biztattak, hogy amint átértünk a határon, azonnal hangosan, bátran énekelhetem az Erdély-indulót. Ez az ígéret fellelkesített, még élveztem is a „kirándulást“, mert a határig lovas kocsival mentünk. Csak akkor szeppentem meg – nem is kicsit –, mikor a határsávon földre hasalva keltünk át, és fejünk fölött ropogtak a fegyverek. De valóban nem tartott sokáig, és nem lett bántódásunk. Még sötét volt a decemberi hajnalon, mikor vezetőnk megszólalt:

– Fölállhatnak nyugodtan. Magyarországon vannak.

– Énekelhetem az Erdély-indulót? – kérdeztem kissé még ijedten az átélt percek után. Majd az igenlő válaszra kieresztettem a hangomat:

„Elhangzott a szó,

Zeng az induló,

Győztesek megint

Ösi zászlaink.

Édes Erdély, itt vagyunk,“

– Fogod be a szád! Mit kornyikálsz itt kora hajnalban? – szakított félbe egy durva hang, majd megjelent a gazdája is, egy magyar határőr.

– Kik maguk, és mit keresnek itt? – támadt anyámra, nagyanámra is, majd bekísért egy irodaszerű kis helységbe, és ott hasonló hangnemből folytatta a kihallgatást, de – érdekes módon – velem, az ötéves kisgyerekkel kezdte. A nevem, lakhelyem után érdeklődött, továbbra is goromba hangon. Ijedten bújtam anyám ölébe, védelmet keresve, és ebben nem is csalódtam. A máskor félénk, halk szavú édesanyám bátran feleselt a faragatlan emberrel:

– Mit akar ettől a kisgyerektől? Hagyja békén, engem kérdezzen, én vagyok az anyja, én hoztam át. (Közben iratait kezdte elővenni táskájából.)

A veszekedés zajára benyitott egy határőr tiszt, és rátámadt társára:

– Hogy beszélsz a hölgyekkel, te marha állat? Nem szégyelled magad? Menj innen ki, az anyádba! – Elnézést kérek, nagyságos asszonyom, a katonaszökevényekkel voltam elfoglalva (ők, persze, gyorsabban keltek át a határon), nem láttam magukat. Ez egy bunkó paraszt, mindig így viselkedik, ne is törődjenek vele.

Ő vette el és nézte át az iratainkat, a meghívóleveleket, mindent rendben talált, de én ebből már nem sokat láttam. Elaludtam anyám ölében.

Soha többé nem énekeltem az Erdély-indulót.

II. Nagyváradon

Váradig aludtam. Ott arra ébredtem, hogy nagyanámmal az állomás épületében ülünk egy padon, mellettünk az a kevés holmi, amit a határon át tudtunk hozni. Anyám a városba ment pénzt váltani, hogy folytathassuk utunkat Marosvásárhelyre.

Karácsony szombatjának délelőtti volt.

Brauch Magda

Karácsony szombatján

– Hol marad ilyen sokáig anyuka? – mondogatta nekem nagyanám. Velem, a kisgyermekkel osztotta meg aggodalmát, mert mással nem tehetette, és anyámnak már vissza kellett volna jönnie, hiszen tudta, mikor indul a vonatunk tovább Kolozsvár felé.

De nem jött. A vonat elment nélkülünk. Tehetetlenül ültünk a padon, elmozdulni se mertünk. Hová is mentünk volna?

– Hol marad el Anyuka?

62 éves – az én szememben nagyon-nagyon öreg – nagyanám sopánkodása gyakran ismétlődött. Szegény kis beteges, gyenge, sebezhető özvegyasszony volt, sohasem volt önálló akarata, előbb férjét, majd sorban három leányát szolgálta ki, közöttük ingázott-vetődött ide-oda. Hol vannak a Jókai-féle cselekvő, energikus magyar „nagyasszonyok“? Az én nagyanám nem volt az. Bizonyára ezért tűnt – és tűnik ma is számomra természetesen, hogy gyermekétől – anyámtól – várta a reményt, a „megváltást“.

– Hol lehet már Anyuka?

Vége megérkezett. Nem bántuk már, hogy elment a vonat, nem bántunk már semmit, csak hogy újra együtt vagyunk. De hát mi történt?

Az történet, hogy édesanyámat ott tartották a bankban, „túszként“, gyanúsítottként, közben a rendőrséget és a kémelhárítót értesítették. Mint kiderült, éppen egy hasonló nevű és életkorú kommunista asszonyt köröztek, és hát anyám szökevény volt. Csak órák múlva tisztázódott a dolog,

ekkor beváltották a maradék pénzét, és bocsánatot kértek tőle. A „kommunista“ szó jelentése nem volt egészen tiszta előtte, az csak később került be aktív szókincsébe, de ez akkor nem is volt fontos. Elnézését kérték – rövid idő leforgása alatt immár másodszer – anyanyelvén. Akármilyen történet, ez a „kaland“ is jól végződött.

Most már csak egy táviratot kellett feladni a rokonoknak, hogy ne várjanak hiába a jelzett időben (a sürgöny, persze, jóval utánunk érkezett meg).

III. Karácsony estéje

Kolozsvárig megint végigaludtam az utat. Egyszer csak nagy fényességre ébredtem. A kolozsvári állomás várótermében már égtek a gyertyák, villanyfényeszőrök egy hatalmas fenyőfán. Akkor realizáltam, hogy karácsony este van, illetve lesz, mert még délután volt. Ötévesen már jól emlékeztem az előző karácsonyestekre, de legalábbis a tavalyira, a lakásunkban álló, mennyezetig érő fára, alatta az ajándékokra, melyeket nekem küldött a Jézuska az anygalkáival. De hát akkor estére megint eljön az angyal – gondoltam még mindig álmosan vagy bizonytalanul, mert valahogy nem mertem szóba hozni.

Megérkezésünk után újból a kedvenc közlekedési eszközömmel, „lovas kocsival“ mentünk rokonaink lakására, de ezúttal rövid volt az út. Érthető nagy örömmel és megkönnyebbüléssel fogadtak, hiszen a sürgönyünket nem kapták meg, és már minden rosszat elképzelték rólunk: elfogtak, visszatoloncoltak, netán még nagyobb bajunk történt – aggodalmuk nem volt egészen alaptalan. En nemigen figyeltem rájuk, mert egy picit – nálam jóval kisebb – leányka szaladt felém lelkesedve, tárt karokkal: Hédi, az unokatestvérem. Összeöleleztünk az előszobában, majd kézenfogva húzott be egy nagyobb szobába, ahol ott csillogott-villogott egy óriási karácsonyfa, alatta sok játékkal.

– Nézd, mit hozott nekem a Jézuska! – mutogatta lelkesen a hároméves gyermek számára teljesen újdonságszámba menő „angyaljárást“.

A felnőttek a határátkelés és az utazás viszontagságairól beszélgettek, nem figyeltek ránk. Én csak álltam ott döbbenetben, néztem a karácsonyfát, és nem értettem semmit.

Álltam a fényes karácsonyi kivilágításban a fa mellett, üres kézzel, mint egy kis koldus.

Nagynéném hirtelen észbe kapott. Gyorsan felemelt a fa alól egy képeskönyvet, és a kezembe adta:

– Nézd, Magdika, neked ezt hozta az angyal.

Nagyon szép könyv volt. Kinyitottam, becsuktam, és még jobban összezavarodtam. Hiszen ez a fa alatt volt, nem lehet az enyém – valami hasonlóra gondolhattam, de nem találtam hozzá pontos szavakat. Csak a könnyeim nem tudtam többé visszatartani.

– Ne sírj, Magdika, örülni kell, hogy itt vagytok Magyarországon, most ez a fontos – vigasztalt ismét nagynéném.

Értettem a szót, hogyne értettem volna. Hiszen hosszú ideje egyebet sem hallottam, mint ezt a szót, ezt a reményt keltő fogalmat: Magyarország. Ha egyszer sikerül átjutni, ha egyszer ott leszünk, minden jó lesz. Magam is ezt kívántam, hiszen a felnőttek mindent megmagyaráztak, és nem voltam buta kislány.

Csak hogy karácsony estéje volt...

És álltam ott az idegen lakásban, ismeretlen bútorok között. Hol van az én karácsonyfám, tetején a csillogó, fényes aranycsillaggal, a rózsaszínű selyempapírba csomagolt rengeteg szaloncukorral, melyet már szépen berendezett ebédlőnk állandó tartozékának láttam lelki szemeim előtt.

Édesanyám csak nézett rám, majd hirtelen megtalálta a varázsszót.

– Tudod, kislányom, mi csak most jöttünk el hazulról, és a Jézuska Aradra küldte neked a karácsonyfát és az ajándékokat. Minden ott van Aradon, de nemsokára megkapod.

Arad. Akkor már ismertem a nagybetűket, mindent el akartam olvasni, amit lehetett. Sétálás közben ezzel a szóval is gyakran találkoztam, mondták, hogy ez a városom neve. Nagyon tetszett nekem a szó, nem tudom, miért (akkor még nem ismertem a zöngés hangokat). Szerettem volna, ha engem is így hívnak.

Bizonyára „logikusnak“ találtam anyám magyarázatát, mert teljesen megnyugodtam, de maga a karácsonyfa valahogy el is vesztette jelentőségét. Hiszen ott van Arad, az én városom.

– Nekem egy egész városom van – dicsekedtem unokatestvéremnek, de ő már az igazak álmát aludta.

Egymás mellett feküdtünk a széles rekamién. Örültem neki, mert nem volt testvérem. Neki se volt. Úgy éreztem, testvért kaptam 1942 karácsony szombatján.

A történetben szereplőkből már csak mi ketten élünk, ő Marosvásárhelyen, én Aradon, de a karácsonyestet általában együtt szoktuk tölteni. Amíg élünk. Amíg lehet.

Gömöri György Nem jóslat, csak előrejelzés

„Végül is unod a múlt világát, csupa rom...”
(Appolinaire)

Végül is féled a jövő világát, csupa rom és új Atlantisz tengervíz alatt, ahol csak ráják, ostoba halak cikáznak ott, ahol még valaha más élet pezsgett, szöttek tervek és nem hitték el, hogy mivé lehet földünk ha úgy felmelegedett, hogy elfogy minden: erdő, forrás, kenyér, hogy aki él, máról holnapra él – nem az enyém jövőnk silány világa és szánom az újabb nemzedékeket, akiknek kihasznált, sivár természetet és mérgező gázokkal dús levegőt hagyunk csak hátra.

Theodore Barbarossa –
Washington, Nemzeti katedrális

Weiner Sennyey Tibor A legfélelmetesebb

Hozzászokni a kabócaconcerthez,
Az apró állatok rejtélyes neszezéséhez.
A túlevelek és tobozok tompa,
De kitartó puffanásaihoz,
A kövek odaadó omladozásaihoz,
A rovarok kitinpáncéljának
Türelmetlen és örök védekezéséhez,
És a tenger időtlen hullámozásának
Örök és végtelen ismétlődéséhez –
Éppenséggel kell és lehet;
De ahhoz lehetetlen, hogy én,
Az egész szigeten én, az ember
Vagyok a leges-legfélelmetesebb.

Ayhan Gökhan Függés

Zitának

az olvasó nem ismer, a betű sem ismer, mondd,
ki ismer engem? amíg a kép egy távoli térben
mozog, nem érthető a kettő közt a kapcsolat, én
teveled függök egy szálon, te voltál,
aki engem kitalált, én, ki nem
talált ki belőlem. közelebb, egyre közelebb.
ennyire közel már Isten,
embert a megismerés fokozata avat fel.

(Folytatás az 1. oldalról)

A magyar nyelv, a magyar irodalom, a magyar író megnyírbált tekintélyének, egzisztenciális helyzetének, véleményformáló erejének, urambocsá' szakmai becsületének helyreállításáért kell küzdenie.

S ebben a munkájában az általam említett másik két fontos szervezet érdekeit is képviseli. Mindezen túl úgy gondolom, s ebben korántsem vagyok egyedül, hogy szövetségünk tagjai sorában számos olyan nagy alkotó található, akikre az elmúlt húsz évben, s különösen az utóbbi tízben, méltatlanul kevés figyelem terelődött, nemzetközi szinten is. Az irodalomban helyre kell állítani az egyensúlyt: olyan alkotókat is be kell emelni a köztudatba az oktatás és a média által, akik eddig nem kaptak helyet a kánonformáló műhelyek sokszor diszkriminatív és egyoldalú játékerében.

– Megválasztásod után a sajtótájékoztatón az Irodalmi Jelen kérdésére, hogy mi lenne az a három dolog, amiben lépnél, elsőként a székház ügyét említetted. Mi a probléma a székházzal?

– 2012-ben jár le a bérleti díj, amit még az előző Fidesz-kormány kulturális tárcája fizetett ki tíz évre a 6. kerületnek, így húzva ki a Szövetséget a csődközeli helyzetből. Egy műemlék értékű, szecessziós épületről beszélünk, amelyben nem csupán páratlan könyvtár üzemel, amelyet szeretnék majd a Márai-program meghívott könyvtárai közt látni, de klubjában színvonalasabbnál színvonalasabb bemutatók zajlanak, képzőművészeti kiállítások nyílnak, kamarahangversenyek várják az érdeklődőket, sőt, étterem is működik, amelynek arculatát szeretném a közeljövőben jóval irodalmibbá formálni.

Kulturális centrumról van tehát szó.

– Másodiknak a gazdasági biztonság és a tervezhetőség helyreállítását említetted. Gazdasági problémái vannak a Magyar Írószövetségnek?

– Bizony vannak, csakúgy, mint az egész magyar irodalomnak, amelynek intézményrendszere 1989 után semmiféle kárpótlásban nem részesült. A magyar író kilöketett a vadkapitalista őrző és emberdaráló forgatagába egy szál gatyában, üres pénztárcával. El kell felejtenünk azt a romantikus tévképzetet egyszer s mindenkorra, hogy a költő növény, elég neki a napfény és mondjuk víz helyett a bor ahhoz, hogy túléljen, és nagy verseket írjon, s ha a sorsa úgy hozza, életét áldozza a hazájáért. Ha nem becsüljük meg a kortárs írókat, ne is kölcsönözzünk tőlük gondolatokat, érzéseket, amikor tömegekre akarunk hatást gyakorolni.

A magyar irodalom legrégebb és legnagyobb szervezete húsz éve napról napra él, működési támogatottsága jelenleg a vegetáláshoz sem elég, különböző pályázati eredményektől függ egy-egy jelentős konferenciája, fesztiválja. Ameddig egy minimális gazdasági biztonságot nem tudunk köré teremteni, megújulásra sem lesz képes, mert továbbra is felőrli majd minden energiáját a legszükségesebb feladatainak ellátásáért folytatott Don Quijote-harc.

– Harmadiknak a technikai fejlesztést tűzted ki célul. Előszörben a géppark frissítésére gondoltál, vagy ez mást is jelent?

– Kommunikációs megújulásra, amelynek előfeltétele a géppark modernizálása.

Nonszensz, hogy a Szövetségnek gyakorlatilag nem működik a honlapja, hogy nincsenek arculati elemei és reprezentációs anyagai, hogy alig szerepel a médiában...

A költő nem növény

– Milyennek látod a magyar könyvkiadást?

– Sajnos, újra monopolizálódik, sorra tönk szélére kerülnek olyan igényes kisebb kiadók, amelyek a kortárs magyar irodalom 70-80 %-át jelentetik meg évről évre nehezebb körülmények között. A remélhetően nemsokára beinduló Márai-program számos elemében sok segítséget fog nyújtani nekik, de a megváltást nem hozza el. Ugyanúgy támogatásra szorulnak majd a bemeleti oldalon is, vagyis a könyvek kiadásának előfinanszírozásában, mint eddig, legalábbis azok a minőségi kiadók, amelyek nem a piacról élnek, illetve csak olyan könyveket jelentenek meg, amelyek tömeges érdeklődésre soha nem is számíthatnak, ugyanakkor a magyar kultúra és művelődés jövője számára nélkülözhetetlenek.

– Szerinted elérhető volna, hogy a költészet adómentes legyen? (Lásd Szócs Gézával készült interjúkat: „Ha ez csak a kulturális minisztériumtól függene, akkor nyilvánvalóan igen lenne a válaszom, de a kérdés alapvetően pénzügyi. Romániában, például, jóval kedvezőbbek a művészek adózási viszonyai. De nem lehet kiemelni és átvenni egy másik adórendszer egyetlen elemét, legfeljebb példaként hivatkozni rá.”)

– A költészet mindig is adómentes volt, hacsak nem számítjuk az adók sorába a legnagyobb árat, amellyel egy költő fizethet, az életét, mint pl. Petőfi vagy Gérecz Attila, Ady vagy József Attila esetében. De korántsem áll szándékomban ironizálni. Valóban meg kell találni és ki kell dolgozni azokat a lehetőségeket és konstrukciókat, amelyek rendszerében például az alkotói ösztöndíjak nemcsak méltányosabb apánást fognak rendelni egy-egy mű megírásához, de adómentessé is válnak.

Hogy az irodalmat közvetlen vagy közvetett módon támogató cégek és magánszemélyek ne csupán presztízszükben, de adójukban is megérezzék segítségnyújtásuk hatását. Hogy egy nyugdíjkiegészítési modell is életbe lépjen. Stb. Sose felejtjük el, hogy amíg az orvos a testünkért száll harcba mindennap, addig az alkotó-teremtő ember a lélek egészségét védi és igyekszik megőrizni az utókornak egy olyan zaklatott és értékteljes korban, amely a legkevésbé a lelkiünkre kíváncsi. Olyan ez, mint amikor valaki, mondjuk, egy forgalmas pályaudvar várótermében verset szaval. Először meg sem hallják. Aztán bolondnak nézik. Végül elkezdnek figyelni rá. Míg föl nem fogják azt, hogy ez a valaki róluk, értük is beszél.

Henry Ossawa Tanner festménye

ZALÁN TIBOR Senki földje

holdsütésben álmodik a lány
álmodja hogy eljön egy király
de a király soha nem jön el
és a lányra sötétség zuhan
itt egy út a semmibe vezet
ott egy másik az is sehová
Istenem akkor hová megyek
fölöttem a csillagkép törött
jó vagyok s a jóság megviselel
akkor is ha ezt csak én tudom
érezem ott fent valaki figyel
megölne de nincs még hozzá kész
mintha vonat vinne suhanás
hátrafelé világ elrohan
nézlek ahogy elmaradsz te is
szólnék de már jég tömi a szám
milyen színház ki a főszerep
konnektorban felizzik a drót
szomjamat nem oltja csók se sör
ne töröld a testedet belém
eső hull a lelkem csupa sár
tócsában giliszta tekereg
otthonom más helyre költözött
értelmezhetetlen szó csupán
emlékeznek nem tudom mire
talán én voltam az a király
mindegy most már minnek menjek el
elvette a menedzsmet a lányt
nincs már ott az sem aki figyelt
így megölni ő nem már soha
hiányozni fog a törődés
valakié lennék néha én
végtelen vers kettős szélénél
elfáradt létem a pár akkord
idekönyöklök a semmihez
senki nem jön az arcomba néz
a földemen te mit keresel
nem vár választ és ezt jól teszi
így maradunk arcba meredünk
egymásba mindkettő kié

Barta Ernő: Jézus születése

– Na tehát. A kezdet végénél állunk, megjelent az első könyved. Milyen érzés?

– Ha őszinte akarok lenni, nem fogtam még fel, pedig bemegyek minden könyvesboltba, ami az utamba akad, és megnézem, hogy ott van-e az újdonságok között. Ha igen, akkor nagyon örülök neki, de egyelőre eddig jutottam.

– A terjesztés rendben? Ha a terjesztés rendben, nagy gond nem lehet, a fiatal írók leggyakoribb problémája, hogy a könyvesbolti eladók sem tudnak a kötetről.

– Hihetetlenül szerencsés vagyok, mivel nagyon jó kiadót találtam, a Sanomát, nekik azért elég hatékony gépezetük van erre. Persze nem virít a képem óriásplakátokról az emberek arcába, de azért több, nagy példányszámú újságban is megjelent ajánló, az összes nagy könyvesbolt és online könyvárúháznál kínálatában megtalálható, szóval biztos, hogy nem a promóción fog múlni, hanem azon, hogy amit összehoztam, az olvasóknak tetszik-e. Mondjuk, ennek van némi hátránya is, mivel biztosan nem vigasztalhatom magam azzal, hogy más végezte rosszul a dolgát.

– Szervez a kiadód író-olvasó találkozókat? Én soha nem gondoltam, hogy hasznos, csak mára látom be, hogy az ember hosszú távra gyűjti olvasóit a személyes, vagy annak tűnő ismeretiségekkel.

– Hát vannak erre törekvések, valószínűleg lesz is belőle valami, Erdélyben már több iskolába hívtak ott tanító barátaim. Az az igazság, hogy ebben nekem is szorgalmasnak kell lennem. Elindítottam egy oldalt a Facebookon (<http://www.facebook.com/home.php?#!/pages/Hidd-el-ez-Delhi/158506480857804>), ahová igyekszem minden könnyvel kapcsolatos infót feltenni, természetesen érdekességekkel egyetemben. Egyelőre eddig jutottam a pr-ral. Igazság szerint engem már sokkal jobban izgat, hogy képes vagyok-e megírni a következő könyvet, de tudom, hogy ezt sem hagyhatom magára, és nem is fogom.

– Azt hittem, régen kész a következő könyved.

– Hát ennek több oka is van. Hazaérkezvén Indiából teljesen újra kellett szerveznem az életemet, hogy pénzt is tudjak kicsit keresni, és írni is legyen idő. Ez kábé mostanra sikerült. A magánéletem is elég mozgalmas volt, persze nagyon jó értelemben, mivel nyáron megnősültem. A „Hidd el, ez Delhi!”-vel is volt tennivaló, mivel, ugye, nem várt itt egy kiadó tárt karokkal, hogy jaj, de jó lenne kiadni a könyvem, hanem hosszú hónapokig kilincselnem kellett, aztán meg a hatalmas mamut nyersanyagból Erdélyi Z. Agnes segítségével egy filigrán kis elefántot kellett faragni, ez sem volt kis munka. Szóval csak nemrég álltam neki egy ötletem kidolgozásának, de több hónapos szenvedés után most kezdem csak érezni, hogy nyomon vagyok. Amikor nekiálltam nagy mellényel, azt hittem, könnyű lesz, nekem már van egy könyvem. Pedig ez nem igaz. Eddig több mint száz önmagában kerek naplóbejegyzést írtam, ami nagy szerencsémre sztorivá formálódott valahogy magától. A történetalkotást még meg kell tanulnom, úgy, hogy közben ne görcsöljek be. Szóval kicsit még bénázok, de biztos, hogy meg lesz a következő is.

– Nem figyelmeztetett senki a közelmúltban, hogy az ember vagy férj, vagy író? Hogy a kettő, különösen így, egymásba érő ünnepek előtt aligha oldható meg konfliktusmentesen?

– Oh, nálunk kicsit más a helyzet, a feleségem már az író ismerte meg, a szerelem a könyvvel együtt született. Szóval a férjségem sok mindennek a rovására megy, de az íróságra nem, az biztos. Elvárás, hogy írjak.

– Az hiszem, az első olvasók közé tartozom, még az első, nyers változata járt nálam doc-ban, a napi beszámoló esetlegességeivel. Gyorsan kíváncsivá tett, mert aligha lehet érdekesebb, mint látni egy európai fiút a keleti vadonban, keleti higiénés viszonyok közt. Belegondolni se könnyű a sok ezer éves keleti mentalitás és az európai kultúra, és persze a mindennapi élet találkozása. Ez teszi hihetetlenül izgalmassá a magyar olvasó számára. Gondolom, néhány visszajelzés érkezett. Mire vártál, mi érkezett?

– Én eddig csak nagyon pozitív visszajelzéseket kaptam a szűkebb és tágabb ismeretségi körből, és a kiadónál is nagyon szerették az anyagot. Komolyabb elemző kritika még nem született, ez nem is biztos, hogy baj, biztos lehet benne sok hibát találni, ezekkel még nem szembesítettek. Szóval pillanatnyilag még csak hízik a májaim.

Első könyv – egyenesen Indiából Onagy Zoltán beszélgetése Tasnádi-Sáhy Péterrel

– Az első megjelent regényem 1979 karácsonyára totálisan „elidegenedett” tőlem. 76-ban adtam le, a megjelenés és a leadás közti három évben hihetetlen sokat dolgoztam minden műfajban. A kisregényt csak néztem, mint a zabigyereket, pedig a borító is saját ötlet, aztán lassan megszerettem. Nálad rövidebb az átfutás, de az idő is tempósabban halad, mint a hetvenes években, végigolvastad, olyan, mint remélted? Van hiányérzeted? Valóban hízik a májaid, semmi, amit másképpen kellett volna?

– A megjelenés napján éppen Pesten voltam, de délután rohanom kellett haza Temesvárra. 15.13-kor indult a vonat, én negyed háromkor még a kiadónál vártam, hogy a teherautó megérkezzen a könyvekkel. Aztán a vonaton ott üldögéltem a 10 tiszteletpéldánnyal a táskámban. A leadáskor elhatároztam, hogy nem fogom elolvasni a nyomtatott könyvet, mert előtte vagy tízszer megvettem, mielőtt nyomdába került, de ezt természetesen nem sikerült betartani. Azon kaptam magam, hogy Lőkösházánál a könyv felénél tartok, és nagyon élveztem. Nézd, mint mondtam, biztos, hogy van rengeteg hiba, de ez így sikerült, és azt hiszem, első próbálkozásnak nem rossz, vagy legalábbis biztosan nem tudtam volna jobban megírni. Most ennyit tudtam. Ha nem gondolnám, hogy tíz év múlva jobbat tudok majd írni, nem gyilkolnám tovább a billentyűzetet. Ez az első gyerek remélhetőleg egy hosszú sorban, gyönyörű időszak volt vele dolgozni, de most el kell engednem.

– Könnyebb volna elengedni, ha az új kilencven százalékánál tartanál, és a három-négy hónap, amíg követned kell a Delhit kötelezően, éppen elég volna, hogy befejezd a következőt. De mindegy. Mindenki a maga tempójában csinálja. Hanem azért azt meg kell kérdeznem, jó ötletnek, megfelelően olvasócsalagotánál találd-e a borítót. Mert én nem.

– Ez egy érdekes kérdés. Nekem teljesen más elképzelésem volt eredetileg. Van egy kedvenc fényképem: a szomszéd kisfiú buborékokat ereget a tetőn. Szerintem nagyon kifejezte volna a lényegét. De ez egy teammunka volt, és a kiadó másképpen gondolkodott. Ez egy egyértelmű borító. Ott van a háttérben Delhi, az előtérben srácok az iskolából. Egy önkéntes naplója... az olvasóknak így valószínűleg sokkal nyilvánvalóbb, hogy miről van szó. Mondjuk az tény, hogy így a külső utazásra került a hangsúly, mintha egy élménybeszámoló lenne, miközben én másban látom a lényegét. Szerintem India ebben a könyvben egy nagyon izgalmas helyszín, rengeteg vicces vagy éppen elgondolkodtató történet forrása, viszont azért itt mindeközben egy srác megtalálta a helyét a világban. Ezt valóban nem mondja el, de kérdés, hogy ez a része mennyire olvasócsalagotó...

– Világos. És az is világos, hogy a kiadó dönt. Emlékszem a remek buborékos fotóra, és más jobbnál jobb, Delhi-ben készült képre is. És engedelmekkel nem részletezem a négy barna fiú borítóra kerülésével kapcsolatos aggályaimat, nyilván minden szempont értékelendő. Lényeg, hogy a kötet megvan, olvasható. Emlékszem, egy korábbi beszélgetés alkalmával közvetítettél Manoj nevű főnököd megállapítását, mely szerint, aki Indiában tud élni, az bárhol képes. Ebből a következő bölcsességek vonhatók le. Te tudtál élni Indiában, ha egyszer túlélted, itthon is megtaláltad a helyed. Ez két dolgot bizonyít. Az első szerint Manojnak igaza van. A második szerint, aki megkeresi és megvásárolja a Delhi-naplót és elolvassa, rátalál a saját életére. Egyetértés?

– Az első következtetés megkérdőjelezhető. Mert ha megpróbálok vitatni, akkor Manoj pépesre dumálja az agyadat az univerzum egységéről, amiből persze egyértelművé válik, hogy tévedtél. A második azért már nem ennyire tiszta. Bár üzleti szempontból biztos sokkal jobb lenne, ha valamifajta „életreceptet” árulnák, de ez csak egy könyv, amely, persze, nekem rendkívül fontos, és jó esetben másoknak is mondhat valamit, de nem kínál semmifajta konkrét megoldást. Legfeljebb kicsit bátorságot adhat keresni. Nem állít többet, mint hogy mindenkinek joga van „helyén lenni” a világban, és ha nem is egyszerűen, de ez az állapot, megfelelő befektetéssel, elérhető.

Barangolás a rengetegben

Vak vezet világtalant. Különösen igaz ez, ha nem tud tájékozódni az ember. Ismeretlen, sötét szobában tapogatózva minden tárgyról meg kell állapítani, mi az, ami a kezünk ügyébe kerül. A sűrű lombkoronából néha-néha előbukkanó Nap, és a fák mohos oldala az egyedüli támpont a menekülőknél, hogy eligazodjanak a végtelenben. Az idegen nyelvű, bocskoros erdőlakók nem tudták, vagy nem akarták útba igazítani az eltévedt, pénztelen huszárokat.

A harmadik nap késő délutánján Soltész izgatottan tért vissza a felderítésből.

- Katonák...
- Hányan vannak? - fűrészte O'sváth az izgatott legényt.
- Négyet láttam.
- Magyarok?
- A ruhájuk igen.
- Mit csinálnak?
- Ásna.
- Ásna?! - hitetlenkedett O'sváth -, vezess!

Soltész arcán elégedett mosoly suhant át. Most már nem csak a lovakról való gondoskodás a feladata, fontos, megbecsült embere a csapatnak. Gyalog indultak a kis nyiladék felé, ahol a katonákat látta a legény.

A fáradt tűzérök éppen végeztek a munkával. Barna atillájukat megviselték az elmúlt napok történései. Bószárú, búzavirág színű nadrágjukat a fű itt-ott zöldre, a frissen ásott föld sötétszürkére festette. A négy halomra egy-egy vastag ágából készített keresztet szúrtak, hogy a sír ne legyen jeltelen. Fedetlen fővel álltak. A legidősebb lehunnya szemét és nyitott tenyerét az égnek fordította:

- "Mikor pedig ez a romlandó test romolhatatlanságba öltözik és e halandó halhatatlanságba költözik, akkor beteljesül amaz ige, mely meg vagyon írva: elnyeletett a halál diadalra. Halál, hol a te fullánkod? Pokol, hol a te diadalmad?" Úgy beszélt, mint a pap, nem vétette el az Igét.

Minden szót hallottak a rejtékhelyről, de nem akarták megzavarni a meghitt pillantott. A tűzér folytatta:

- "A halál fullánkjá pedig a bűn; a bűn ereje pedig a törvény. De hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk, Jézus Krisztus által. Azért szerelmes atyámfiai, erősen álljatok, mozdíthatatlanul, buzgólkodván az Úrnak dolgában mindenkor, tudván, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban!"

- Nem hiábavaló a munkátok a földön sem! - lépett ki a fa mögül O'sváth.

A katonák a fegyverük után kaptak. - Tegyétek el azt a gyíklesőt, barátaim, nem tűzér kezébe való az a fegyver!

A katonák leengedték a karjukat. - Temetés volt? - Az - hangzott a bizalmatlan válasz. - Sokan fekszenek a nemzet ravatalán. - Könnyebb a léleknek, ha az ember karddal a kezében esik el!

- Badarság! A tűzér ágyú nélkül olyan, mint a huszár ló nélkül.

- Azért nehéz innen elmenni! O'sváth megértette: ágyúkat temettek itt! - Derék katonák vagytok!

A tűzérök nem szóltak, csak fejükbe nyomták a csákót. - Azt tettük, amit a szívünk diktált. - Halott is volt?

- Csak a tűzmester. Tótváradnál sebet kapott. Akkor határoztuk el, hogy ezt a három ágyúcsövet nem hagyjuk a muszkának...

O'sváth hitetlenkedve hallgatta a történetet. Most rajta volt a kételkedés sora.

- Négy ember pusztá kézzel nem bír el ilyen súlyt! Még akkor sem, ha ezek fele akkorák, mint a várágúyk.

A tűzérök elismerően néztek a hadnagyra, mert helyesen beszélt: a rideg vasból több anyag kellett, de ezeket bronzból öntötték.

- A hágóig szekéren jöttünk, aztán a két ló segítségével felhúztuk az ágyúcsöveket a szikláig, aztán ideig görgettük. Az egyik jószág a nyakát szegte, a másik meg kilehelte a lelkét az erőlködéstől.

- Mi lesz a halmokkal? - Ha jobb időket élünk, visszajövünk! - szólt az idős tűzér, aki a sírok fölött mondott beszédet.

- Harcolni fogtok? - Nem tudom. Megfordult a világ rendje! A harangokból ágyúk lettek, de nem tudom, eljön-e még egyszer az az idő, mikor a fegyverekből készítenek harangot?

Huszonegy bujdosó magyar vitéz folytatta útját a rengetegben. Először eltűnt a szilfa, majd zömök tölgyesek tömött lombja takarta el a felettük kavargó felhőket. A Váradnak futó utat még magasabb hegyek követték. O'sváth úgy gondolta, addig rejtőzködni, míg nem tudnak biztosat a magyar főszereg sorsa felől. Hatalmas bükkfákat kerülgettek a sűrűben, aztán a szürke faóriások felé konyuló bajuszait maguk mögött hagyták és magasba szökő fenyőláncsák tövében leheveredtek. Biztonságban érezték magukat, és dús legelő jutott a lovaknak. Az állatok sokat nélkülöztek az elmúlt

napokban, nagyokat haraptak a zsenge fűből, de most a bujdosóknak apadt el a tarisznyája.

- Engedje meg, hadnagy úr, hogy egy kis elemőzsiát rekviráljunk! - türelmetlenkedett Kis Vig Miska.

- Használd az eszed, Miska! Ha magadra haragítod a hegylakókat, egyikünk se menekszik ebből az oláh-tengerből! Egy puska lövésnyire fekete kucsmás, bocskoros pásztorok vigyáztak a vastagszőrű juhokat. O'sváth hat emberével odalovagolt. Kis Vig Miskát nem vitte magával, mert milyen hirtelen haragú, elrontaná a vásárt. Az ősz hajú tűzér tudott néhány szót románul.

Sajtot és egy fiatal gödölyét kért. A pásztorok egymástól távol álltak. Kezüik keményen markolta a hosszú botot, amelyre támaszkodtak, de elszánt tekintetükből látszott, hogy csak egy rossz mozdulat, egy ellenséges szó és fegyverre válik a fa, veszedelmes, gyilkos szerszámmá. A hadnagy megmutatta a pénzt, hogy fizetni akar. A rangidős pásztor csak a fejét csóválta, és a lóra mutatott. Neki a pénz nem érték, de a lovat, azt tudja hasznosítani.

- Itt a lovam, ha ez kell! Azt a néhány koronát adja inkább nekem, hadnagy uram! - szólalt meg Sárosi, aki nemzetörként harcolta végig az esztendő.

- Messze innen a sík, addig pedig még keríthetek lovat! Jól vásárt kötöttek. Egyheti ételmezt kaptak, sajtot, kukoricakenyeret és elegendő húst. O'sváth figyelmét nem kerülte el, hogy az öreg sűgött valamit az egyik bojtárnak, aki Sárosi lován elvágott. Megitták az áldomást, már minden együtt volt, de még mindig marasztalták őket. O'sváth gyanakvását eloszlatta az öreg tiszta tekintete, és az is, amit az ősz tűzér fordított, hogy segítenek. Egy szikár emberrel tért vissza a bojtár, aki nem bocskort, hanem csizmát viselt.

- Meg tudom mutatni az utat Belényes felé! - ajánkozott azt öreg oláh hibátlan magyarsággal.

- Jól beszéled a nyelvünket! - mondta elismerően a hadnagy.

- Húsz éve a császár katonája voltam! - büszkélkedett az öreg.

- Nem akar Kossuth katonája lenni?

- Nem a mi háborunk ez - fordította el a fejét.

- Akkor mért segít?

- Megérdemlik. Fizettek azért, amit el is vehettek volna! Egy napot pihentek, és a harmadik reggelen már a Bihari hegység szikláit koptatták a lovak patáján fityegő patkókat.

- Leszátulnak a lovak, ha nem vigyázunk! - panaszkodott Miska.

- Egy jó mester kellene! - toltá homlokára a csákót O'sváth.

- Visszarakom valamennyi patkót egy délután, csak szerszám legyen hozzá! - húzta ki magát büszkén a kis szőke.

- Ismerek egy cigánykovácsot! Itt a hegyen a műhelye! - mutatott a távolba az öreg oláh.

- Osz't ért-e a lópatkoláshoz? - húzta el a száját Kis Vig Miska.

- Nem tudom, de fűrói messze földön híresek! A nagyszikla oldalában élt a kovács. Úgy döntöttek, felkeresik, megér egy fél nap kitérőt. A cigány otthona egy természetes barlang volt, amelynek az alját szalmával hintették fel, és vastag pokrócokkal tették kényelmessé. A bejárat feletti tetőt gallyakból, szalmaszálból alakították ki, majd az egészre

vastag földréteget szórtak, amelyet nyáron benőtt a fű, télen pedig vastag avartakaró védett a beázástól. A tűz állandóan égett a bejárati nyílás előtt, itt volt a műhely is. Kis Vig Miska tolatkodó kíváncsisággal nézte a szerszámokat, kis- és nagykalapácsot, fogókat és az üllöt, amely egy ágyú talpa lehetett néhány éve. A

különböző méretű fűrókat elismerően vizsgálta. - Remek munka - kiáltotta O'sváthnak -, de nem biztos, hogy patkolni is tud, aki ezt készítette!

A nagy zajra kidugta fejét a kovács, és maszatos gyermekesre fogta közre a vendégeket. Vékony csontú, ráncos asszonya megigazította haját, színes kendőt kötött, bő szoknyába bújt. Úgy fordult ki az ajtón, mint aki táncolni készül, de csak friss vizet hozott a vendégeknek. Megalkudtak. A kovács öt koronáért minden lovon megigazítja a patkót, ha szükséges.

Hozzá is látott a munkához. Faszenet vetett a parázsra, odaparancsolta a középső gyereket a fujtató mellé, és ráiravallt:

- Phurde!

O'sváth elmosolyodott. Kismarjában is így hívják a cigánygyerekeket, purdú. Csak akkor lepődött meg, mikor a lurkó kifáradt, és jött a következő. Annak is azt mondta az apja:

- Phurde!

A gyereket biztatja, hogy "fújjad!" - ötlött fel benne.

A hadnagy is ledőlt, mint a többiek, csak néha-néha nézett fel. Elképedve figyelte, hogy ég a kovács erős, inas, fekete keze alatta a munka. Kis Vig Miska egy tapodtat sem tágított mellőle. Nem csak dolgoztak, pálinkáztak is. Egyre jobban értették egymást,

pedig egyikük sem beszélt a másik nyelvét. Miska rámutatott a saját lovára, aztán magára.

- Ezt én fogom egyedül!

A kovács nevette. Miska már összenőtt a holdas homlokúval. Csak egy patkót kellett megigazítania a lova jobb hátsó lábán. Úgy tett, mint aki nagyon erőlködik, pedig a nemes jószág szinte segítette a munkáját. A mokány legény büszkén körbenézett, amikor végzett, de nem látta senki más a mutatványt, csak a köpönyegén heverő hadnagy, és az álmélkodó kovács.

- Ezt csináljátok utánam! - ezt mondta beszédes tekintete.

A cigány meghúzta a pálinkát és hozzákezdett a következő lóhoz. Miska odaugrott, hogy segítsen, de a kovács a lóra, aztán magára mutatott. Ez is azt jelentette:

- Ezt én fogom egyedül!

A derek nem volt olyan kezes, mint Kis Vig Miska holdas homlokúja, és a kovács úgy elterült a földön, mint egy zsák. Meg se nyikkant. Az asszony jajveszékélése térítette magához az eszméletlen embert, de erejét nem nyerte vissza, mert néhány bordája eltört.

Miskának, kellett befejezni a munkát, hogy folytathassák az utat.

Korszerű mesék és gyermekversek

Balázs Imre József költő, a Korunk folyóirat főszerkesztője Varró Dániel irodalmi múltjának legizgalmasabb "feltáirait" kérdezett rá: a nagysikerű első kötettől a szerző jelentősebb művein át egészen addig, hogy milyenek egy szabadúszó író megélhetési lehetőségei.

Varró Dániel már diákkorában hódolt a tollforgatás gyönyörűségének. Petőfi Sándor és Arany János elbeszélő költeményei keltették fel az érdeklődését, úgy gondolta, hogy hasonló művek megírása által neki is sikerülni fog majd híressé válnia. Azt is elárulta, hogy első verseinek megírásában némi testvéri féltékenység is motiválta, ugyanis nővére már írogatott. "Ha ő tud verset írni, akkor én is tudok" – gondolta akkor a költő. És nem rosszul, amint azt pályájának további alakulása bizonyítja.

Első kötete, a Bögre azúr három újrakiadást ért meg, ami egy bemutatkozó műnél igencsak ritkaságnak számít. Ennek ellenére, még az első publikációk és irodalmi megnyilvánulások kapcsán a már befutott szakmabeliek nem bíztatták túl sok jóval a szerzőt, hiszen úgy vélték, hogy az általa képviselt stílusnak nincs irodalmi jövője.

Túl szomorkásak voltak a versek, ugyanakkor nagyon sok játék is megbújta a szövegek mögött, mindezt pedig kötött versformában művelte Varró, rengeteg izgalmas rimmal, érdekes ritmusmegoldásokkal. A kötet aztán mégis irodalmi kasszasiker lett, a kritikusok zöme is pozitívan fogadta. "Meglépődtem, nem is értettem, miért dicsérik a könyvem" – vallotta be a szerző.

A boci boci tarka című verse, amellyel az est közönsége is megismerkedhetett, valóban egyedi irodalmi megoldásnak számít. A gyerekdalra írt változatok nagy költők stílusát követik vagy szövik bele a versbe, Balassitól Adyig és Térey János repp-költészetéig. Az ironiával, humorral és játékosággal telített dalváltozatok nagy tetszést arattak a hallgatóság soraiban. Ezt követően Balázs Imre József a Túl a maszat-hegyen című verses meseregény előzményeire volt kíváncsi. A műről tudni kell: a Kolozsvári Állami Magyar Színházban nagy sikerrel játszották, az ősbemutatóra pedig a Budapest Bábszínházban került sor.

Varró beavatott: Presser Gáborral, a darab zeneszerzőjével hangulatos munkafolyamat során, vacsorák, borozgatások mellett íródott meg a meseregény zenés változata, amely a zenei összhang miatt tartalmaz még plusz dalszöveget is. Kiderült az is, hogy a gyerekkönyv megszületése előtt már készen állott jó néhány betétvers, a történet kezdetben egy "tolakodó narrátor" mesélésén alapult, és csupán három-négy fejezet volt belőle készen, majd a szerző egy prózáíró barátjának a segítségét kérte, hogy a valódi sztori megszülessen.

Mint azt a fölolvastott szövegek is bizonyították, az Emil bácsi naplója, a Szósz néne a mai gyerekek számára aktuális mondanivalóval szolgálnak, a történetek pedig tele vannak izgalmas kalandokkal, játékosággal, humorral.

Miután Varró alaposan belekóstolt a gyermekirodalomba, a "komoly" témák felé kezdett kacsingatni. Szívdezzert című verseskötete valóságos romantikus szerelmes könyv, itt megtalálhatjuk azokat az úgynevezett mély verseket, amelyeket a kritika eddig hiányolt tőle.

Azonban a sajátos humorral tűzdelt stílust és a formák iránti vonzódását itt sem tudja levetkőzni, s jól is teszi, hiszen ez adja meg a könyv egyedi hangját.

A Szívdezzert egyik érdekessége, hogy olyan versformákkal játszadozik, amelyekre mindeddig nem volt példa az irodalomban: ballada-sonettek, tercina-sonettek vetett benne papírra. Varró elmondta: mindig is érdekes dolognak tartotta ezt a fajta játékot, hiszen a metrumban írt verseknek külön izgalma van. A különleges forma, annak ellenére, hogy szerelmes versekről beszélünk, különleges tartalmi megoldásokkal is társul, sms-verseket is olvashatunk benne, ezenkívül a szerelmet "korszerű" szemszögből mutatja be. A modern technika elemei, mint az elektronikus levél, a szolárium vagy az sms, nagyon erős pillérei a kötetnek.

Az est további része újból a gyermekirodalomhoz kanyarodott vissza. Az Akinek a lába hatos című kötetről beszélgetvén megtudtuk: Varró olyan gyerekmondókákat szeretett volna írni, amelyek a ma szülőjének, gyerekének újat mondanak, úgymondhatnánk, jelenkori létjogosultságuk van. A költő felidézte, hogy könyve megszületése előtt csupán néhány népi mondóka létezett, amelyek ugyan nagyon szépek, de most már más az üzenetük. Nagyon hasznosnak találja az ilyen jellegű írásokat, mint gyakorló apa ő maga is szívesen dúdolgatja altatódalként kislányának. Azt is elárulta: kisfia valóságos műszaként szolgált, gyermeke megszületése erősen befolyásolta e műve megírását.

Varró a műfordításaira kitérve beavatta a közönséget, hogy egyik legfrissebb munkája szintén a gyermekirodalom felé kacsint. Az Aliz kalandjai Csodaországban és a tükör másik oldalán a korábbi műfordításokhoz képest sok újdonsággal, korszerű, a mai gyerekekhez szóló megoldással rukkolt elő.

Balázs Imre József a gyerekirodalom kapcsán arra volt kíváncsi, hogy a szerző mennyire tud bánni az ifjú rajongókkal. Varró nem titkolta: borzasztóan zavarban van, főként, ha négy-öt éveseknek kell fölolvastatni, de szerencsére eddig mindig meg tudta találni a közös hangot a kisgyerekekkel, és nagyon kedveli legifjabb olvasóit, mert mindig eredetibbnél-eredetibb kérdésekkel, ötletekkel ostromolják. Ennek ellenére nem tartja magát jó mesemondónak.

Azt is tudni kell a meghívotról, hogy tulajdonképpen saját írásából tartja el magát, nincsen állandó munkahelye, ez is ritkaságszámba megy manapság irodalmi berkekben.

Mivel pusztán költészetből nem igazán lehet megélni, pénzkereseti lehetőségként különböző színházakkal tartja a kapcsolatot, nekik fordít színműveket, a kortárs drámáktól Shakespeare-darabokig szinte mindent. Ezt a munkát is izgalmasnak találja.

A műfordítások kapcsán egyébként megtudtuk: első fordítása egy Iron Maden-dalszöveg volt.

A teremben ülő, nagyobb részét fiatal közönség szimpatikusnak találta, hogy a szerző nem csak az irodalomhoz, hanem a rock világhoz is közel áll. Igazi korszerű figura, kiegyensúlyozottságával és kiváló humorával nem csak írásai, hanem modora révén is közkedvelt személyiség.

A sikeres est végén Balázs Imre József ígéretes bejelentéssel örvendeztette meg a közönséget. Elhangzott ugyanis: a jövő évben is lesznek írói estek, meghozza olyan meghívottakkal, mint Szilasi László, Garaczi László, Nádas Péter.

Varga Melinda

ZALÁN TIBOR

Senki földje

holdsütésben álmodik a lány
 álmodja hogy eljön egy király
 de a király soha nem jön el
 és a lányra sötétség zuhan
 itt egy út a semmibe vezet
 ott egy másik az is sehová
 Istenem akkor hová megyek
 fölöttem a csillagkép törött
 jó vagyok s a jóság megviselel
 akkor is ha ezt csak én tudom
 érzem ott fent valaki figyel
 megölne de nincs még hozzá kész
 mintha vonat vinne suhanás
 hátrafelé világ elrohan
 nézlek ahogy elmaradsz te is
 szólnék de már jég tömi a szám
 milyen színház ki a főszerep
 konnektorban felizzik a drót
 szomjamat nem oltja csók se sör
 ne töröld a testedet belém
 eső hull a lelkem csupa sár
 tócsában giliszta tekereg
 otthonom más helyre költözött
 értelmezhetetlen szó csupán
 emlékeznek nem tudom mire
 talán én voltam az a király
 mindegy most már minek menjek el
 elvette a menedzsmet a lányt
 nincs már ott az sem aki figyelt
 így megölni ő nem már soha
 hiányozni fog a törődés
 valakié lennék néha én
 végtelen vers kettős szélénél
 elfáradt létem a pár akkord
 idekönyöklök a semmihez
 senki nem jön az arcomba néz
 a földemen te mit keresel
 nem vár választ és ezt jól teszi
 így maradunk arcba meredünk
 egymáséba mindkettő kié

Történet, tükörben

Kis piros takaró, bársony,
 átölel, mint kisgyerek volna,
 asztalon pohár, széle csorba,
 megsédülök, ahogy játszom

törött madárként az ágon,
 hogy a szerelem mások dolga.
 Füttyörészek, s halkán dalolva
 dióba záródni vágyom.

Mert eljátszható minden,
 az is, mi néha halálos,
 de a játék nincs ingyen.

Embertelen üres város
 – a szenvedésen innen –
 lelkem az és a halálom.

Ott a lelkemben halálom
 – szenvedésen még innen –
 embertelen, üres város.

Ez a játék sincs ingyen,
 van úgy, hogy néha halálos.
 Bár eljátszható minden.

Dióként zárulni vágyom,
 füttyörészek halkán, dúdolva,
 hogy a szerelem mások dolga.
 Torz madár ül törött ágon.

Belehalok, hogyha játszom,
 aszfalt szélén a pohár csorba,
 kuporog, olyan gyermekforma,
 szaros kis bársonytakarón.

Hozzászólások és ajánlók tömege: Anglia

Angliában a Guardian című brit lap közzétett egy felhívást – mint fogalmaznak, ”nyakig a karácsonyi ajánlószézonban” – Mi volt a kedvenc könyve 2010-ben? címmel. Először írókhoz, költőkhöz, egyéb művészekhez intézték a kérdést (kicsit hasonlóan a mi körkérdésünkhöz, gyaníthatóan Boldog Zoli kollégánktól elcsenve az ötletet.) A vezető válaszadó Sam Mendes (az Amerikai Szépség rendezője), aki Jonathan Franzen Freedom című regényét választotta, amely egyébként a briteknél még számos más sikerlistán is felbukkan első helyen, de Amerikában is tarol. Mendes szerint messze felülmúl minden ideai könyvújdonyságot. A Magyarországon is szélesebb körben ismert megkérdezettek közül Nick Hornby Sarah Bakewell How to Live: A Life of Montaigne in One Question and Twenty Attempts at an Answer című könyvét választotta; John Lanchester Andrew O'Hagan's The Life and Opinions of Maf the Dog and of His Friend Marilyn Monroe (amiből megállapíthatjuk, hogy divat lett a hosszú címadás.) George Walden író, újságíró a The Autobiography of Mark Twain-t jelölte meg az ideai év legfontosabb művének. Mark Twain önéletrajza egyébként az amerikaiaknál is vezető sikerlistás.

Craig Raine költő és kritikus egy a nálunk is ismert drámaíróval, Christopher Hamptonnal készült interjúkat egybegyűjtő kötetet ajánl az olvasóknak.

A Guardian könyvekkel foglalkozó blogja (hasonló a hazai Könyvesbloghoz) a közönségnek is feltette ugyanezt a kérdést: milyen olvasmányokat ajánlanának az ideai év újdonyságaiból. A reakciók tömegesen érkeznek, nem is lehet a végére érni. A válaszokból azokat a szerzőneveket és műveket próbáltuk kimazsolázni, akik idehaza is ismertek: Bret Easton Ellistől ajánlják a Királyi hálószobákat, Philip Roth-tól a Nemezist. Itt is felbukkan Jonathan Franzen, s ezen kívül tarol a szórakoztató irodalom.

A papíralapú kultúra leáldozása az angolokat is foglalkoztatja, mint az a London Review of Books legfrissebb számának vezető cikkéből, a "Can Newspapers Survive?" (Megmaradnak-e az újságok?) című írásból kiderül.

Ezzel a könyvszakmai lappal szorosan együttműködik a 2003-ban megnyílt, mégis patinásan jelentősnek nevezhető londoni könyvesbolt, amely a British Múzeumtól egy ugrásra, Bloomsburyben található. A London Review Bookshop a város legfontosabb színtere a könyvvásárláshoz. A bolt sikerlistájának 6. helyén áll az idén nyáron elhunyt egyik legjelentősebb angol kritikus, Frank Kermode könyve, a Bury Place Papers (Kb.: "Papírtemető", de címe nehezen lefordítható szójáték, ugyanis a könyvesbolt londoni utcájának neve is Bury Place), amelybe Kermode az LRB-nek harminc év alatt írott kritikái javát

válogatták, többek között Paul de Man, Shakespeare, Salman Rushdie, Oscar Wilde, Ernest Hemingway munkásságáról.

Az Eiffel-torony árnyékában

Párizsból küldte el tapasztalatait Raoul Weiss műfordító, akinek versfordításait már olvashatták itt az Irodalmi Jelenen.

Az elmúlt év szépirodalmi sikereként egyértelműen a Goncourt-díjas regényt, Michel Houellebecq *La carte et le territoire* című művét Nevezte meg” de ez Houellebecq-nek inkább amolyan búcsú-ajándéka volt – írta Böszörményi Zoltán kérdésére Raoul Weiss –, eközben emelkedik a fiatal Matthias Enard csillaga...”

A karácsonyi könyvvásárnak Franciaországban nem szerveznek központi rendezvényt, de a könyvnek a szerepe megnő ilyenkor, sokkal inkább ajándék, mint hétköznapi "konzumcikk".

Karácsony, könyvekké Az Irodalmi Jelen körképe a nagyvilágból

Mint Raoul Weisstől megtudtuk, az e-book térhódítása kicsit elmaradt Franciaországban más nyugat-európai országokhoz képest, informatikai téren ugyanis némileg hátramaradt ország.

Az iskolarendszerben az irodalomtanítás leszűrhetően a hazaiakkal hasonló gondokkal küzd: többségben vannak a régi és újkori klasszikusok. Ettől függetlenül nyugat-európai viszonylatokban errefelé még élénk az olvasói habitus.

Olvasásnépszerűsítő programok, kezdeményezések is voltak és vannak, de hatékonyságukat felmérni nagyon nehéz, és eredményességük is kétélű: ha fel is tudják dobni egy-egy szerzőnek vagy műfajnak a népszerűségét, ezt is többnyire az audiovizuális médiáknak köszönhetik, tehát ezáltal paradox módon megerősödik az irodalom szerkezeti alárendeltsége a populáris kultúrában.

A könyvvásárok hazája: Németország

Alipcsei és Frankfurti Könyvvásár mellett Németországban nincsen kifejezetten a téli idényre szervezett könyves esemény, de a német piac, így a karácsony előtti könyvforgalom enélkül is hatalmas. A Lipcsei Könyvvásár egyébként rekordokat döntöget: a tavalyi közel 150 ezres vendégsereglet 40 százalékos emelkedést jelentett az előző évhez képest a látogatottságban. A különösen jól szervezett német logisztikai rendszernek köszönhetően a német nyelvű országok szinte minden könyvesboltjában biztosítani tudják, hogy a helyszínen esetleg éppen nem kapható megrendelésünket 24 óra alatt kézhez kaphatjuk.

Bár az e-book hódítása a németeknél jóval előbbre jár, mint idehaza – a szövegek elektronizációjára a német kiadói és könyvkereskedői szövetség hozta létre a Libreka nevű adatbázist – az ünnepek előtti könyvkultusz mit sem veszített varázsából.

Az ismert német hetilap, a Die Zeit online kiadásán az egyik legnevesebb kritikus, szerkesztő, Iris Radisch öt könyvet ajánl egy videón az olvasóknak lehetséges karácsonyi olvasmányoknak.

Első helyen klasszikussal, az Anna Kareninával, majd Reinhardt Jirgl Die Stille című regényére hívja fel a figyelmet, utána a nálunk elsősorban drámáiról ismert Botho Strauss Von Aufenthalt című művét, illetve Sarah Kirsch Gesammelte Prosa című kötetét, és a számos magyar író ismertté tévő Suhrkamp kiadásában megjelent Odessa Transfer – Nachrichten vom Schwarzen Meer című utleiró könyvet.

A Zeit-nak egyébként a munkatársi gárdája is bevettette magát: a "Tippek tanácstalanoknak" című rovatban folyamatosan jelennek meg a pár soros recenziók, figyelemfelkeltők. Zömében német és amerikai szerzőktől; nem feledkeztek meg, például, az idei Booker-díjas Howard Jacobson szatirikus regényéről, a The Finkler Question-ról sem. A névsor gazdag, Malte Herwigtól, Jonathan Safran

Foeren, Siegfried Lenzen át Klaus Blödig nagyon sokféle művet ajánlanak.

Személyes élményből táplálkozik az úti tipp: ha az ember Berlinben jár, és könyvet szeretne venni, nem szabad kihagynia a Savignyplatz könyvkánaánját. Ez a kisvendéglővel, műemléképületekkel tarkított különleges negyed szünetelő gyűjtőknek és újdonságokra vadászóknak egyaránt jó terep a kis beugrásokban található antikváriumok, könyvesboltok sorával az S-bahn árkádjai alatt. Olyan, mintha a budapesti Múzeum körutat tömörítették volna be egy csöpp párizsi hangulattal fűszerezett területre.

A világelső olvasásban: Norvégia

Oslóból Kovács Ferenc költőtől kaptuk az alábbi beszámolót:

Az Aschehoug Kiadó tulajdonában van a legnagyobb norvég könyvesbolt cég, a Norli. Nagy vetélytársuk volt a kisebb forgalommal, de közel dupla bolthálózattal rendelkező Libris. A könyves szakma nagy bánatára 2010 októberében egyesült ez a két nagy bolthálózat. A problémát tetézi, hogy a Libris eddig nem kötődött kiadóhoz. Fennáll a veszély, hogy a norvég könyvkiadás, forgalmazás ezentúl néhány ember kezében koncentrálódik. 178 bolt tartozik így hozzájuk s a forgalom közel felét ők bonyolítják. A harmadik nagy bolthálózat, a Tanum a Cappelen-Damm kiadó tulajdonában van. Sokan

kritizálják a kiadó–bolthálózat–könyvklub–nett kereskedelem összefonódását.

Az e-bookkal kapcsolatban már 2009 elején megkongatta a vészharangot a könyvszakma. A szerzők, a kereskedelem, a szakma leértékelődését látják az e-book amerikai elterjedésével, alacsony áraival. A norvég kiadók hamar megegyeztek abban, hogy ők a külföldi árak 2, 2,5-szeresével tudnak csak piacra kerülni. Létrehozták a Bokbasen.no adatbázist, ahová begyűjtik a digitális könyvanyagokat, s innen lehet majd befizetés után letölteni a kívánt olvasmányokat. 2010 márciusára tervezték a bázis megnyitását. De mind az olvasólap-piac, mind a kiadói-elszántság hiányzik a karácsonyi nagy könyvvásár időpontjáig. Nehezíti a kiadók dolgát, hogy míg a papírkidás áfamentes, addig az e-bookra előreláthatólag 25% áfát kell felszámolni. Ezen az sem segít, hogy a Pénzügyminisztérium 2011. január 1-jétől forgalmi adót vet ki az interneten keresztül vásárolt külföldi könyvekre, hang- és képhordozókra IS.

A gazdasági válság és az interneten elérhető nagy mennyiségű olvasnivaló ellenére Norvégia továbbra is a világelső között van az egy főre jutó könyvvásárlásban. Idén különösen az önéletrajzi, életrajzi ihletésű kötetek nagy száma és nagy forgalma a jellemző, s közvetlenül karácsony előttre időzítették a megjelenésüket.

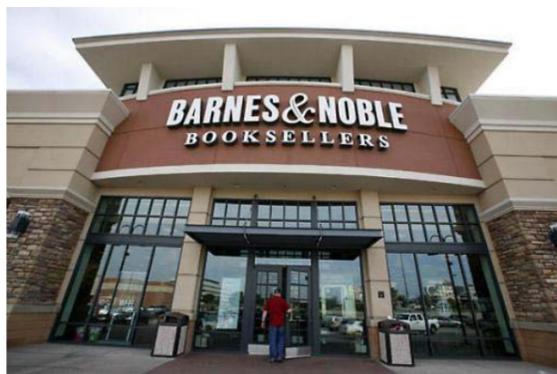
Még november elején jelent meg a Norvégia határain kívül is szenzációsan mondható hatkötetes sorozat utolsó könyve Ove Knausgård tollából "Az én harcom 1-6" (Min kamp 1-6). Az egyenként 6-700 oldalas művek (2009-ben jelent meg az első kötet!) nagy felháborodást, ugyanakkor óriási ovációt is keltettek túlon-túl személyes-személyeskedő hangvételük, a privát szférát a végsőkig kitágító voltuk miatt. S talán Norvégia sem egyedülálló a világon azzal a rekorddal, hogy a legkelendőbb 15 könyv között 8 szakácskönyv található (2010. nov. végi adat). Ha csak a szépirodalmat tekintjük, akkor viszont a 15-ös listában a krimik dominálnak (Norvégiában ez is szépirodalom). Az elsőkötetes Jan-Erik Fjell Besűgő (Tysteren) című krimije elnyerte a Forgalmazók idei díját és már átlépte az 50 ezres eladási számot. Készül a német és a holland fordítása.

A képen Kovács Ferenc és Böszörményi Zoltán a budapesti Könyvhéten

Az e-book "szülőföldje": az Egyesült Államok

Ha valaki megnézi a világ legnagyobb könyvruházának, a Barnes & Noble-nek a honlapját, jól látható, hol tart az amerikai kultúrában az elektronikus könyvkiadás.

Hogy azért még a hagyományos könyvek sem vesztek ki, azt az Egyesült Államokban élő Paul Sohar beszámolója is megerősíti. Sohar Pál, akinek az Irodalmi Jelen Könyvek sorozatban jelent meg Homing Poems – Hazajáró versek című kötete, szintén Jonathan Franzen Freedom című regényét nevezte meg az idei év legkiemelkedőbb sikerének. Az Egyesült Államokban is tarol emellett A tetovált lány című krimi szerzője, a svéd Stieg Larsson, pedig a tengeren túl ritka, hogy fordításból szülessen ekkora siker. De, ahogy Paul Sohar beszámolt főszerkesztőnknek, Böszörményi Zoltánnak, ennek ellenére az irodalom messze lemarad a "non-fiction" kategória mögött, azaz megelőzi mindaz, amit az angolszász kultúra ebbe a műfajcsoportba sorol: politikai elemzések, emlékezesek, történelem, "lifestyle" és a többi.

Az e-bookot olvassák vonaton, metróon, buszon, elterjedtsége vetekszik a papíralapú könyvekkel. Mint Sohar Pál beszámolt, a költészet és olvasás népszerűsítésében fontos szerepe van Garrison Keillor újságíró, író, rádióriporternek is, akinek nagyon népszerűek a rádióműsorai. (Mint utánanéztünk, Keillor maga is roppant népszerű az USA-ban, több díjat is kapott, köztük irodalmiakat. Rádióműsorait sugározzák szerte az angol nyelvű világban. Nemrég könyvesboltot nyitott Minnesotában.)

A karácsonyi könyvvásárnak nagy, központi helyszíne már csak az ország méretéből adódóan sincs, a helyi szokásoktól függ minden.

A legnagyobb országos irodalmi rendezvény, az AWP, azaz az Association of Writers & Writing Programs által

szervezett esemény, amely Washington DC-ben zajlik minden év február 5-e és 11-e között.

Ezen szinte minden kiadó és irodalmi folyóirat jelen van. Sohar Pált is meghívta ide jövőre egy angol nyelvű holland magazin felolvasni, aki tehát ez időben épp Washington DC-ben jár, meghallgathatja.

Különösen jó hír volt a magyar költőtől, hogy a könyv változatlanul a legnépszerűbb és legegyszerűbb ajándék maradt az óceán túlsópartján is. "Főleg írók esetében – tette hozzá még Sohar Pál –, akiknek halmokban állnak az eladatlan könyveik."

Ízek és irodalom: Olaszország

A Firenzében élő Pusztai Gabriellától kaptuk a friss híradást, aki egyébként blogján is rendszeresen tudósít olaszországi élményeiről. Az alábbi beszámolót az Irodalmi Jelennek küldte:

Azt hiszem, Olaszországban (fogyasztói társadalom "obligé") nem a könyv jut először az emberek eszébe, amikor ajándékot keresnek, pedig a választék hatalmas. A városokban egymást érik a nagyobb könyvesboltok, nagy kultúrája van a "kávészó-könyvesboltoknak", ahol az ember akár órákat el tud tölteni egy kávé mellett, a kiválasztott könyveket olvasgatva. Nagyon hangulatos program, hétvégenként, de akár egy rendes hétköznap is tele van minden könyvesbolt, az emberek

szívesen üldögnének az este (hétvégén is) későig nyitvatartó üzletekben. Mindegyik üzletláncnak más a jellege, a hangulata, ezért könnyen felismerhetők, azonosíthatók, miközben azért persze nagyjából ugyanaz a választék.

Figyelemre méltó a gyerekszekció, a kincsesláda-könyvtől kezdve az egészen kicsiknek ajánlott, kivehető figurákkal tarkított textil könyvecskéken át a szerepjátékos, vagy a dobozban más, kapcsolódó játékkal kínált olvasnivalóig minden megtalálható. Ennél a korcsoportnál nagy hangsúlyt fektetnek az interaktivitásra.

Hogy mit olvasnak idén a felnőttek? Az eheti hivatalos eladási listák első helyén egy szakácskönyv áll, egy televíziós riporternő első könyve sikerén (Cotto e mangiato – a lista 5. helyén) felbuzdulva írt egy másikat is, Benvenuti nella mia cucina, a most divatos "könnyű receptek sietős háziasszonyoknak" stílusban. Biztatóbb a lista második helyén álló Il cimitero di Praga (A prágai temető), Umberto Eco új regénye. A harmadik helyen Giorgio Faletti Appunti di un venditore di donne (Egy nőárus jegyzetei) található, a címadó sztori hátterében a vörös brigádok éppen elrabolják Aldo Moro-t, Szicíliában a maffiavezérek elfojtanak minden civil ellenállást, és a '80-as évekre meggazdagodó Milánó árnyoldalai is láthatóvá válnak – mindezek az olaszokat a mai napig élénken foglalkoztató témák. Érdekes viszont, hogy az északi krimi, ami az utóbbi időben egész Európát lázban tartja, mintha kicsit kevésbé érdekelné a helyieket.

Sok maffiával, camorra-val foglalkozó könyv van, és nemcsak a Saviano Gomorra-ja miatt, hanem azért is, mert van piaca az olasz társadalom problémáit komolyan, vagy félig komolyan, netán ironikusan boncolgató könyveknek (és persze éppen most a Berlusconi kifizető kiadványoknak is).

Fontos megjegyezni, hogy a könyv nem olcsó mulatság errefelé. Franciaországgal összevetve, jó negyedével/

harmadával drágábban árulnak mindent, és sokszor feleannyiért sikerül megvenni ugyanazt a könyvet angolul, Internazionale (Via Cavour 12), ide érdemes betérni, mert sok érdekes (és elég olcsón árult) könyvet lehet találni angolul, németül és franciául. És vannak persze azért a "librerie antiche"-ok is, már amelyik eddig ellenállt a nagyok versenyének – ilyen szimpatikus hely, például, a Via di Martelli-n lévő Libreria Giorni, vagy a Gozzini (Via Ricasoli 49), amely 1850-től (Olaszország egyik legrégebbi könyvesboltjaként) árul új és antik könyveket, litográfiákat, grafikákat, térképeket.

A szerző blogja: <http://olaszorszagbajottem.wordpress.com>

Ausztria: forraltbor illata és könyvek

Ha adventi vásár, akkor Bécs. Bár ebben a forraltbor illatú forgatagban nem a könyvek a főszerep, de a statisztikák szerint Ausztriában mit sem veszít népszerűségéből az olvasás.

Az országból egy kis kimutatáshoz jutottunk arról, hogy a karácsonyi könyvvásár milyen fontos szerepet játszik a könyvesboltok életében. Forgalmuk felét az év utolsó negyedében bonyolítják, ebből is a legforgalmasabbak a karácsony előtti hetek – az éves összforgalom egyötödét származik ebből az időszakból.

A könyv, mint ajándék egyáltalán nem ment ki a divatból nyugati szomszédainknál: Az Ernst & Young tanulmánya szerint az osztrákok majdnem 60%-a könyvet szeretne ajándékozni karácsonyra. Mint azt Sigrid Linecker, az osztrák könyvszakmai szervezet (Fachgruppe Buch- und Medienwirtschaft in der WKO Oberösterreich) vezetője mondja: a könyv klasszikus karácsonyi ajándék volt és maradt. A műfaji sorrend részben nem meglepő, viszont Sigrid Linecker a regényket említi első helyen, majd a szakácskönyvek a "lifestyle"-kiadványok, valamint egészségről szóló ismeretterjesztő könyvek következnek a népszerűségi sorrendben.

A gyerekek között is nagy örömmel számít könyvet kapni, ezzel együtt az osztrákok folyamatosan dolgoznak rajta, hogy a fiatalok még nagyobb lelkesedéssel olvassanak. "Egy jó könyv ajándékozásával az ember felébresztheti a gyerek olvasás

iránti érdeklődését, de az a legfontosabb, hogy a szülők és a gyerekek együtt foglalkozzanak a könyvvel, felolvasással vagy közös olvasással" – mondja a Linecker.

Allítólag ebben az évben az osztrákok különösen nagyvonalúak szeretnének lenni a karácsonyi ajándékok vásárlásakor. Ez jelentősen több kiadást jelent, mint az előző évben. Az Ernst & Young szerint átlagosan 298 Eurót költenek idén.

Farkas Izabella közreműködésével

Melyek voltak 2010 legfontosabb könyvei? Miért?

Bene Zoltán, író: Három kötet került hozzám igazán közel idén, kronológiai sorrendben: Hász Róbert *Júliával az újra*, Simon Adri *Komplemente* című verseskönyve és Novák Valentin *Ecettel savanyítok (Memento Móni)* című novellagyűjteménye.

Mindhárom szerzőnek régi híve vagyok, s mindhármuk fontos és jelentős művet tett föl a polcomra, amelyeket gyakorta fogok leemelni onnan. Nem hagyom, hogy rájuk ülepedjen a por. Kell ennél több?

Fűzfa Balázs, irodalmár, tankönyvíró és kritikus: Az egyik Dreff János/Tóth Dezső *Az utolsó magyartanár feljegyzései* című regénye, a másik Frédéric Barbier A modern Európa születése. *Gutenberg Európa* című könyve. A "miért?"-re mindkét könyv címében benne van a válasz.

Nyerges Gábor Ádám, költő: Sok jó dolgot olvastam idén (az igazsághoz tartozik, hogy főleg versesköteteket forgattam, a prózák többsége csak most jön). Amelyek kiemelkedtek: Kukorelytől a *Mennyit hibázok, te úristen*, Sajó Lászlótól a *Fényre sötétedő*, Györe Baláztól a *Kölcsönlakás* (utóbbi kettőt volt is szerencsém dedikáltatni a Könyvhéten) és Nádasdy Ádám válogatott versei (*Verejték van a szobrokon*). Négy, bár nagyon különböző alkatú, mégis nagyon jó költőnek a legjobb formájában íródott friss műve. Ékes példák annak, amikor valamit nemcsak tájékozódásból olvasunk, hanem merő kéjencségből, szórakozás végett, a natúr élményért. Az elsőkötetesek közül Simon Márton könyve (*Dalok a magasföldszintről*) tetszett a legjobban, erős szövegek erős kompozícióban. Korábról is ismertem már egyes részeit, de az együttes hatásuk felülmúlta az előzetes várakozásaimat. Külön, személyes öröm volt, hogy egyik apokrifos szerzőtársamnak, Palágyi Lacinak is megjelent idén az első versgyűjteménye, *Határon innen* címmel.

Ayhan Gökhan, költő: Györe Balázs: *kölcsönlakás; Hová mész, Budapest?* című könyvei. Vele szemben elfogult vagyok, mert jó tíz éve, gimnazista korom óta olvasom a könyveit.

Tandori és Oravecz után az egyik legnagyobb magyar író. Emellett Deák Botond (*Egyszeri tél*), Boldogh Dezső (*Éjszakai kamionos*) verseskötetei. Mindketten meghúztam a gúkat, előretörés, hízelgés és karrierizmus nélkül csinálják a dolgukat, írják a verseiket. Nekik Isten és költészet fontosabb, mint a magyar irodalom berkei. Ennek a két kiváló költőnek tényleg van mit mondania. A nekem legfontosabb könyv még az *Édes Anna* kritikái kiadása és Tolnai Ottó *A kisinyovi rózsza* című írása.

Orcsik Roland, költő és kritikus: Azért is nehéz erre válaszolni, mert az év még nem ért véget. És sok mindent nem sikerült elolvasnom, ami az idén megjelent, így pl. Szilasi László *Szentelek hárfája* című regényét sem. S mindenképpen be akarom szerezni Rosmer János *Hátsó ülés* című kötetét. S úgy tudom, megjelent az újdíjéki Jódal Kálmán második kötete, kíváncsi vagyok rá. Vagy itt van Pollágh Péter *A cigarettás* című kötete, melyet a napokban kaptam kézhez. Ez tehát jövőre tolódik. Akárcsak Nemes Z. Márió új, számomra igen vonzó könyve, a *Bauxit*, mely tegnapelőtt jött ki a nyomdából, s a zentai zEtna-fesztiválon volt az ősbemutatója.

Épp most fejezem be Tandori Dezső *Úgy nincs, ahogy van* verseskötetét: a pontversek rendkívül izgalmasak. A másik igazán erőteljes könyvélményem Tolnai Ottó *A kisinyovi rózsza* című kötete. Mindkét szerző eltemet a tengernyi könyvével, ugyanakkor fel is támaszt az ötleteik energiája. Marno Jánostól *A semmi esélye* tele van kiváló megoldásokkal.

Külön örültem Csehy Zoltán *Homokviharának*. Weöres után azon ritka kortárs magyar költők közé tartozik, akik a zenét nem pusztán az első benyomásuk alapján reagálják le a költészetükben, hanem átveszik annak szerkezeti, gondolati összetettségét is. Irigylésre méltó Csehy szexi és szaftos "nyelve"!

Hász Róbert (*Júliával az út*), Danyi Zoltán (*Hullámok után a tó sima tükrére*) és Lanczkor Gábor (*Mindennapit ma*) új prózáköteteinek azért örültem, mert mindhárman felvillantanak némi fénymaradványt a klasszikus világ aurájából. Am ez egyiküknél sem jelentkezik tételesen...

Sok minden mást is olvastam az idén, igazán jó költeményeket, mint Kollár Árpád *Szarajevóban nem* című hosszú Domonkos-parafrazsát, Rábel Zsófia *Rókadal* című

versét a most megjelent Várás, ébredésre első kötetéből, Lengyel Zoltán lírai sűrűségű futamait a különleges erudícióval megszerkesztett *Csillagbörtönéből*, vagy Mikola Gyöngyi kiváló esszéketét, *A véső nyomát*, mely tele van olyan írásokkal, amelyek segítenek a munkámban. De most nem szeretnék holnapig a számítógép előtt ücsörögni az év termését lajstromozva...

Sárközi Máttyás, író és szerkesztő: Esterházy Péter *Esti* című kötetét, mert Esterházy Péter írta. Valamint a *Vidító versek* című antológiát, mert én állítottam össze.

Irodalmi évertékelő körkérdés

Volt-e olyan vers-, kispróza- és esszéélményed, amely nem feltétlenül kötethez, hanem folyóirathoz, felolvasóesthez, előadáshoz kapcsolódik?

Bene Zoltán, író: Folyóirathoz kapcsolódón több is. Az olvasást intim tevékenységként élem meg, mélyebben érint, ha kettesben vagyok az írott szóval, mint ha kimondják. Amikor hallok valamit és tetszik, utána szeretném elolvasni, úgy tudom igazán a magamévá tenni. Szóval folyóirat. Kisprózából is, versből is több...

Fűzfa Balázs irodalmár, tankönyvíró és kritikus: Parti Nagy Lajos és Banga Ferenc estje és kiállítása a szombathelyi Weöres Sándor Színházban Jordán Tamással. Vásáry Tamás két koncertje a Szombathelyi Szimfonikusokkal, illetve a Bozsodi-kvartettel.

Nyerges Gábor Ádám, költő: Ami a felolvasásokat illeti, ilyeneket idén elsősorban a Beszélőnek köszönhetek. Egyrészt a *Költészet éjszakáját*, ahol olyan szerzők olvastak fel, mint Kiss Judit Ágnes (az ő versei előben valahogy még inkább megfogtak), G. István László, Tábor Ádám, Várady Szabolcs és Vörös István. Másrészt még szeptemberben, a Képes Beszélő sorozat keretében Parti Nagy mesélt és olvasott - mindkettőt lebilincselően. Folyóiratban (a teljesség és a megbízható memória igénye nélkül): Horváth Iván *Apafeldolgozása* a májusi 2000-ben egészen megrendített, csak remélni tudom, hogy folytatja még. Grecsó Krisztián tévékritikái az ES-ben szinte napi (heti) betevőmmé léptek elő. Egyik kedvenc folyóiratomban, a Palócföldben pedig Kiss Judit Ágnes *Pista Pesten* című írása (ezúttal próza) egyike volt az idei év legjobb szövegeinek. Ezek már nem konkrét publikációk, de Kovács András Ferenc és Tolnai Ottó műveit minden esetben nagy élvezettel olvastam - idén is.

Ayhan Gökhan, költő: Nyáron voltam a kishegyesi Dombos Festen és ott hallottam Tolnai Ottót verset mondani. Az hatalmas élmény volt! Énekelve, lelkesen olvasott fel, mint egy igazi színész. A második nagy élmény Deák Botond felolvasása szintén Kishegyesen és a Ráday Könyvesházban. Szerencsés vagyok, hogy hallhattam őket. Folyóiratélményem a Feleségem (Izsó Zita: *Függés*) darabja volt, ami a Látóban jelent meg.

Orcsik Roland, költő és kritikus: Épp most olvastam el Bán Zoltán András írását a Literán, s mivel jobban megfogalmazta az aggályait, mint ahogy én tudtam volna, rá hivatkoznék.

Aztán igazán jó a talán legjobb magyar filmes folyóirat, a Prizma *"Erotika és pornográfia"* tematikájú száma, különösen Nemes Z. Márió egy német független filmrendező, Jörg Buttgerit műveiről szóló írása, mely a nekrofília és a pornográfia összefüggését taglalja. Vári György kegyetlenül pontos kritikája Szabó T. Anna új könyvéről a Magyar Narancsban. Térey János zúzós versei az ES-ben.

Amikor Tolnai Ottó felolvasta Pécsen *A kisinyovi rózsza* néhány részletét, úgy éreztem, a versírás helyett elmehetek kapálni. A folyóiratokban olvasható részeket nem taglóztak le annyira, a felolvasás és a kötet már teljesen másként szólalt meg számomra (a kötetet olvasva mindig Tolnai hangját hallok magamban). A poéma alapján készült Urbán András Társulatának kiváló színházi előadása sem volt képes a pécsi élményt visszaadni. Urbánék darabjában ellenben éppen az az izgalmas, hogy egyáltalán nem törekszenek tolnaiul megszólaltatni a poémát. Szóval nem lesznek olyanok, mint pl. az ötszázszedik Elvis-imitátor. S ha már színházi előadásokról van szó, akkor mindenképpen kiemelném az idei szegedi THEALTER-en látott Derevo *Harlekin* című darabot. Lenyűgöző volt. Nagyon fontos még a szegedi Metanoia Artopédia társulat *Tizenhárom hónap (házi őrizetben)* c.

darabja. Az előadás a Szegeden élt, megrágalmazott, meghurcolt, majd deportált polihisztor, Löw Immanuel rabbi életét dolgozza fel egyedi módon: az esemény egy lakásszobában zajlik. A darab látványvilága elképesztő. Perovics Zoltán, a rendező most biztos vitatkozna velem, hogy rosszul fogalmaztam. Ilyen a színházi előadás is: vitatkozik a befogadóival. A Metanoia munkái mindig a nézői magatartást, a befogadás sztereotípiáit, előítéleteit kérdőjelezzik meg. Kérdés azonban, mennyire képes a Metanoia a saját morális rögeszméit átvilágítani? Ennek a kérdésnek a megválaszolásához azonban érdemes többször is megnézni a csak Szegeden látható darabot.

Elképesztő volt az idei szegedi operafesztiválon a világhírű román rendező, Silviu Purcarete által megálmodott Prokofjev *A tűzes angyal* című opera a Csokonai Színház előadásában. A darab hihetetlenül gazdag látványvilága, a színészek, zenészek kiváló előadómódja együttesen számomra az év legjobb előadását jelentették. Nem véletlenül nyerte meg a darab a legjobb produkció díját. Eddig Prokofjevől csak a *Rómeó és Júliát* ismertem, de ez az opera annyira dús volt zeneileg, hogy mindenképpen utána szeretnék "hallgatni" a szerző többi műveinek is. Izgalmas volt még egy norvég zeneszerző, Knut Vaage *Veslefrikk* című "családi operája" Alföldi Róbert rendezésében (ez az Arte produkció-díját nyerte meg).

Kiemelném még a Fischer Iván vezényelte Budapest Fesztiválzenekar koncertjét a MÚPA-ban, Mahler VII. szimfóniáját szólaltatták meg első alkalommal a zenekar történetében. Előben egészen más élményt nyújt egy ilyen kiváló akusztikájú helyszínen a zene: a legapróbb hangszerlélegzetet is hallani. Ezt otthon csak fejhallgatóval veszem észre. S miután nem szeretek sokat fejhallgatózni, ha tehetem, inkább előben hallgatom meg a finom hangárnyalatokat. Ugyanígy feldobott az idei Kultúrsempész Sínbusz Fesztiválon az olasz Above the tree öntörvényű zenei akrobatizmusa a szegedi Jazz-kocsmban, s a *Hands up!* zenekar balkáni kavalkádja. S nem kevésbé a Killing Joke nevű angol zenekar koncertje az A38-on, a kezdeti gyenge hangosítás ellenére is.

Sárközi Máttyás, író és szerkesztő: Fogarassy Miklós *Gyermekkor* című írása a Kortárs 2010/3-as számában.

Mit tartasz az év kulturális rendezvényének?

Bene Zoltán, író: Irodalmi kötődésű emberként illene

valami irodalmi mondanom. De nem tudok rajongani az irodalmi eseményekért. Igazság szerint némiképp a könyvbemutatóktól, író-olvasó találkozóktól, író-táboroktól is ódzkodom, mert egyfelől úgy vélem, épp az a jó az irodalomban, hogy két emberre tartozik: a szerzőre és az olvasóra, akik meghitt kapcsolatban állnak. Amikor bármelyik fél vesznél kezdő ezt az egész rendszert, óhatatlanul elvész valami, és ugyanez történik, amikor kitérül a kör, azaz kettőnél többen kerülnek bele... Másfelől borzongok a road showktól, amelyek eredetileg a celebipar leggusztustalanabb megnyilvánulási formáinak egyikét jelentették csupán, ám mainapság művészeti események, köztük olykor a kötetbemutatók is valamelyest azokra kezdenek emlékeztetni, hasonlítani.

Fűzfa Balázs irodalmár, tankönyvíró és kritikus: Szerénytelenül: a *Hajnali részegség* elmondását Szabadkán 600 vajdasági magyar diákkal, Jordán Tamás vezényletével. Emellett a *Ki viszi át a Szerelmet* verskatedrálisát 800 diákkal

Ajkán (egy héttel az iszapkatasztrófa előtt; amelytől ez az esemény brutálisan jelképes is lett).

Nyerges Gábor Ádám, költő: Nem szoktam nagyobb rendezvényekre járni, inkább a kisebb, meghittebb estek, találkozók vonzanak. Ha a *Költészet éjszakáját* ismét mondhatom, bár jelzem, esetemben igen szűk a merítés.

Ayhan Gökhan, költő: A Dombos Festet. Egy parányi kis faluban van még igény színvonalas kulturális rendezvényre. Amíg történik ilyen, addig nem kell kétségbe esni, hogy vesztélyben a magyar kultúra.

Orcsik Roland, költő és kritikus: A kikindai KIKINDA-short nemzetközi rövidpróza fesztivált, idén Magyarországról Bencsik Orsolya és Kiss László vett részt az eseményen. A csodával határos módon létrejött Tolnai-THEALTER-t, ha nem is tetszett minden előadás. Ugyanígy a szabadkai DESIRÉ Central Station nemzetközi színházi fesztivált. Az idei, zentai zEtna-fesztivált, melyen sok, különféle, egymással teljesen ellentétes nézeteket valló figura szerepelt. A fesztiválnak kellemesen kaotikus hangulata volt, totális volt az öröm. A legnagyobb élmény azonban az volt, hogy két héttel ezelőtt egy barátommal egy óra leforgása alatt bevedeltünk egy liter pálinkát, ami utána következett, nos az lett az év kulturális rendezvénye, csak sajnós, nemigen emlékszem rá.

Sárközi Máttyás, író és szerkesztő: Pécs európai kulturális fővárosként szervezett rendezvényei.

Milyen ötleteid vannak 2011-re?

Bene Zoltán, író: Számtalan. Például tervezem, hogy villamossal utazom majd a Rókusi körúton, Szegeden. Terveim szerint közben olvasni is fogok, hiszen a villamos kiváló környezet az olvasáshoz. Írni is tervezek ezt-azt, bár nem villamoson. Istenigazából semmi különösre nem vágyom. Szeretném továbbra is otthon érezni magam ott, ahol és azzal, akivel. A többi ügyis csak ráadás.

Fűzfa Balázs irodalmár, tankönyvíró és kritikus: A 9. osztályos irodalomtankönyv kéziratának és egy Aranytanulmánykötetnek a továbbírása, illetve egy *Mentés másként* munkacímű tanulmánygyűjtemény befejezése az irodalomtanítástól. Ezen kívül *A 12 legszebb magyar vers* sorozatban az Ady- és a Berzsenyi-konferencia méltó megrendezése és a konferenciakötetek kiadása.

Nyerges Gábor Ádám, költő: Jelenleg két kötetben is dolgozom, egy novelláson és egy versesen. Ami jövőre már aktuális lehet, sőt, remélem, lesz is, a *Sziránó szinfónia* (igen, n-nel) (m u n k a) című novelláskötet. Elég közel van a készhez, ez remélhetőleg még jövőre megjelenik. A további terveim az *A p o k r i f h o z* kötődnek, ezek sem kevésbé fontosak (sőt!), hiszen a lap mostanában igen alapos átalakuláson megy keresztül, a változások azonban (legalábbis a tervezettek) az év eleje felé véget érnek, innentől egy megújult, jobb és komolyabb struktúrával igyekszünk majd (új) helye(ke)t (is) találni a számos magyar folyóirat közt.

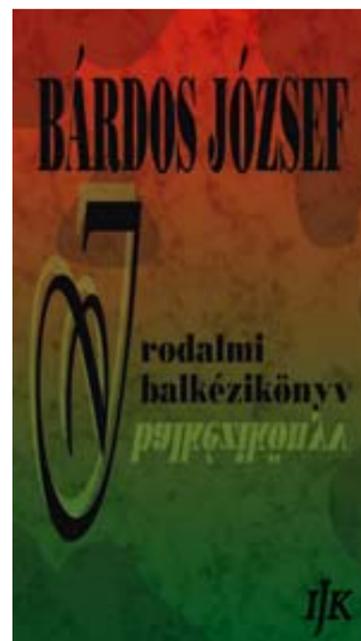
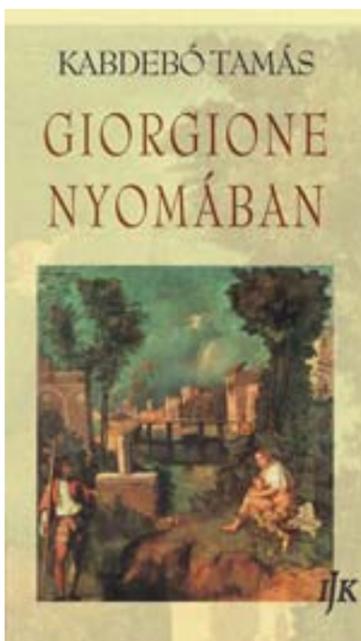
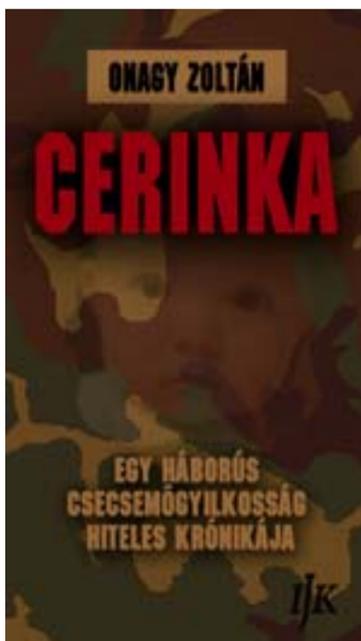
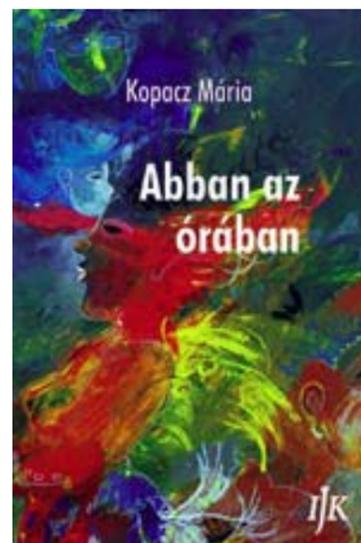
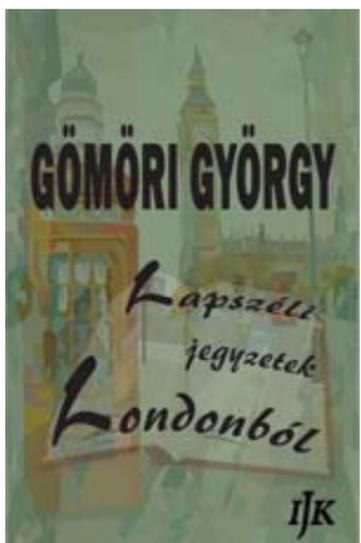
Ayhan Gökhan, költő: Egyházi esküvő a Feleségemmel. Megtanulni végre németül, elutazni Berlinbe és Erdélybe, Párizsba. Elolvasni az *Ördögöket* és a *Háború és béké*. Jobbat írni, mint eddig.

Orcsik Roland, költő és kritikus: Befejezni és megjelentetni a Mahleres verseskötetemet. Lezárni a disszertációs történetet (jövőre már csak a bevezető és az összefoglalás marad hátra). Még gazdagabban megszervezni a soron következő IV. Szeged-Szabadka Kultúrceмпész Sínbusz Fesztivált. Röviden: meghalni és feltámadni. S van egy titok, amiről még nem beszélhetek...

Sárközi Máttyás, író és szerkesztő: Kirándulás San Franciscoba és regényem befejezése.

Irodalmi Jelen Könyvek

Online megrendelhetők:

<http://shop.irodalmijelen.hu/>

MANDICS GYÖRGY
RÓVOTT
MÚLTUNK

IJK

Ál-törmelék piac

Szeretni nem szeretek
Okvetlenül
Piacokon járni
Az étel
Az ital
Piacain
És egyre többen
Kérik ezt ird fel
Azt ird fel
Ami ilyen nem is
Annyira törmelék
Megannyi kerek egészet
Meséltem és nevettünk

”Most képzeljük el...”

Megyek így egy ilyen piacon,
Kérem a szokásos 1 deci vöröset, szárazat,
sokszor már eleve adják,
vagy kérdik: ”Egyet? Kettőt?”

Jobb vicceket mondok azonban,
mint hogy ez egy-két óra megvolt,
jobbkat, mint hogy ”ha iszom, soká
nem árt meg, de ha nem iszom,
rögtön megárt”, ezeket hagyjuk.
Hogy Goethe azt mondta volna
halálos ágyán, a művére büszke Goethe:
”Kevesebb több lesz..!” nem illik
minden alkalomra. Túl bonyolult az is,
hogy ”a halál előtt még szeretnék
egy kis életszakaszt, mikor a csak fontos,
csak a fontos dolgok lennének,
nem lennének olyan úzótt - megannyi
kötelesség! beosztott munka, bár ma már
kevés” (ah, feleségem nem véletlen
a feleségem, azt mondja: ”Minek mindig
dolgozni”, szörnyű, lepusztult járásom
nem hiszi, 4-5 kilót le kéne adnod, annyi,
mondja, mondom én: 10-et, 12-t, ő erre:
jó, de a 4-5-tel kezdenéd, nem, én tudom,
szemembe van írva a halál, kiébe nem,
kéne ez a kis korszak, akkor még, most még:
csak egészségem van, madárkák, feleségem,
medvéink, kutyám, csak pár kedves ember és
mondása, jó, ez a kör bővül... és akkor
megint ott tartunk a levelezésnél, köteles-
ségeknél... valahogy élni fogok, és - borzasztó,
bár nem mindegy, hogyan - meg fogok halni,
és kit-mit itt fogok hagyni, minden
szét fog szóródni, a városos, madaras,
medvés mindenféle levelezőlapok a polcokról,
hogy a könyveket kivenni már külön művelet,
de hagyjuk. Az idő mérhetetlen,
a nincs, hogy ki van mérve.
Csak kevesebbet bízzak angyalokra,
jaj, szegényeimre.

Ld. a füzet a hallban

Ide éjszaka írkálok.
”Ilyenek járnak a fejében, Tandori úr”,
v. ”Tédé”, vagy... mondják a piacokon.
Nem, mondom én, úgy képzeljék, drágáim,
hogy ahogy én itt járkálok evő-ivó helyek
közt, a nép ily helyei, a fejemben is van
ezeknek a mondásoknak, ne mondjam,
gondolatoknak-hogy-mondjam, egy piaca,
ezek a mondások ide-oda kószálnak...
”A fejében? Haha! A piacukon?” Ott, ott.
És máris meg vagyok érte. Ahogy a világban
meg, ah, ott is jól van, végre oda-öregedtem,
hogy élni lehet vele: elejitül nem voltam
irod. tört, kritik., egyéb ily
érte. Hála istennek, ezt elértem.

TANDORI DEZSŐ

ÁL-TÖRMELÉK PIAC

Repro és plusz

A lófogadról

Mily kevésé értették. Az átélést, mely földöntúli
áramokból bukkan fel stb. Megyek pl., ma már,
hogy semmi ló, semmi kirándulás, semmi vonatkozás,
semmi repülés, semmi semmi, mint már írtam,
füvet nyírnak a Szabadság téren, vad szag jön.
”Vad szagod van, kis vacak”, képzelek el egy
jelenetet egy hajdani könyvemből, a szereplők
napoznak. ”Vacak”, előre ezt a szót sosem hasz-
náltam. Azt se, ”húsom” stb., na ne. Ellenben
egy szépséges kutyát látok, olyan, mint a mi
első drágánk, a Szuszi, egy hölgy körül kering,
álldogál, bozontoska kutya, de karcsú, magas
termetű (a kutya, persze), kérdezem a hölgyet:
stb., kérdezem, talált eb. Búcsúzól bemutatkozom,
ismer arcról, oké, és a kutya (neve): ”Jaj, hát
Vacak”, a mentegetőzés jön.

Egy ilyen

(Goethe szavával a cím)

Az álom titka eleve az elalvás.
Aztán a többi már csak úgy jön.
(Repro és plusz.)

A kis gyűjtemény

(Amiről szó lett volna)

A többi repro, a többi plusz.
A többi: plusz, repro.
A többi plusz: pusztá repro.
Ezt mind így mondogatni kell, van értelme,
olyan, mintha volna, de nem tudjuk, lehet.

Például: kifacsarulások:

”Rossz a lekem mindennek. Rossz és plusz.
És plusz és repro.” Nem is: ”Róza, lelke,
mind ennek... Róza, lelke: mindennek.”
Mindennek, mindenkik kedvence volt.
Regényem szereplője révén vad
féltékenység fog el. Nem is, inkább moderató
- nem plusz, csak önrepro - gyönyörűség.
Róza, mondá Rilke gyönyörűség... stb.

Egy vizes esernyő

Táskarekeszben bennefelejtve.
Rádöbbsz éjjel, nincs nyugalom.
Kikattintod a száraz előszobában.
Az előszoba máris vizes lesz.

Mi a szó szoros értelme?

Amilyen a bőr alatti réteg. De ezt már írtuk.
”Hát szóval ilyenek az emberek, az ilyen
emberek, mint én is, megtudom, milyen is
vagyok. Milyen?”

Szójátékokkal legközelebb folytatjuk

Jót ne várjunk. Szó, szava, szója.
Szójáték ok. Szójátékok (képzeltető).
Tétovációit ovációval fogadták.
Hasukra ütöttek. Hasára ütöttek.
Ovációval. Én meg, mint a meszes.
Érrel meszesedem.
Az ér itt a költői véna.
Fájdalommal jár. Végül csak ül.
Hever. Mit érthettem ezen?
”Még jó, hogy fel tudsz ülni,
le tudsz feküdni,
le tudsz ülni,
fel és le tudsz kelni.

„JÖHET AZ ELEJE!” –

„KÜLDÖM...”

Szófoszlányok LML emlékére

— Original Message —

From: Mányoki Endre

Sent: Monday, October 18, 2010 10:24 AM

To: L. Menyhért László

Subject: Küldöd? Lacibácsi!!!

Jöhét az eleje!

L. Menyhért László

Csatolt fájl 2010. október 20. 13:19

Hát nem tudom, de küldöm. L.M.L.

Nagy Imre
Az üzenet sürgősként lett elküldve.

Küldve:
2010. december 15. 11:37

Címzett:
Mányoki Endre
Mellékletek:
Laci meghalt.

Életének ötvenhetedik évében elhunyt L. Menyhért László. Tragikus hirtelenséggel. Súlyos szenvedés után. Nem tudom, hogyan. Nem tudom, miért. Nem tudom, mit mondjak, mit tegyek.

Ebben a rovatban januártól indult volna a (...) című kisesszé-sorozata a kortárs művészet irányzatairól, alkotóiról, a kor szellemi áramlataival és a társművészetekkel kitapintható összefüggéseiről. A bevezető elkészült, a folytatás elmarad.

Nem egy művészettörténészt veszítettünk. Nem is egy rangot adó szerzőt. „Ha egy göröngyöt mos el a tenger, Európa lesz kevesebb” - írta John Donne. „Minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok

L. MENYHÉRT LÁSZLÓ

A MŰVÉSZET? – MAGA AZ EMBER*

Űl a hajléktalan az innsbrucki dóm első padjában. Jó-jó, osztrák hajléktalan, hátizsákja és alig viselt cipője north face márkájú, de mégiscsak hajléktalan.

A csodálatos gótikus katedrális belseje inkább barokk, méghozzá abból a fajtából, ahol az arany az valóban arany és a gránit sem imitáció. Turistahad folyja körül az *unterstandslost*, csattognak a fényképezőgépek, persze nem őt fotózzák, hanem a mérhetetlen gazdagságot, melyet az innsbrucki szorgos kereskedőnép összehordott, kelet és nyugat, észak és dél metszéspontjában, évszázadok alatt. A bejáratnál esküvői násznép pezsgőzik, elegánsan, csak úgy az utcán, azzal a magabiztossággal, amellyel mi, ha százszor élünk is, soha nem fogunk rendelkezni. A hajléktalan azonban csendesen ül, szemét a pazar arany-márvány főoltár közepére szegezi. Ott látható ugyanis Lucas Cranach Madonnája, mely szerénységével és egyben zsenialitásával érdekes ellenpontját adja a pazar pompának.

Immár több mint évtizede a szemináriumon az első kérdés mindig ez: mi a művészet? A látszólag könnyű kérdést rögtön tovább bontjuk, művészeti ágak, műfajok, stílus, elemző módszerek témáira, de a fő kérdés megválaszolatlan marad. Erőltetésemre, mindenki előhozza a szellemesnek vélt, vagy a valahol hallott-olvasott sztereotípiákat, de sehogy sem jutunk tovább. A diskurzus vége mindig az, hogy a művészet az az emberi produktum, aminek az égvilágon semmi haszna nincs. (Tekintsünk el attól, hogy művészek váltak már sztárrá, milliárdossá és a műtárgypiac is köszöni, jól elvan.) A művész ugyanis mindig úgy fog bele a mű elkészítésébe, hogy nem gondol a következményekre, arra, hogy tetszik-e majd a műve, elfogadják-e, netán a sárba tiporják. Ha nem így tesz, akkor az - kevés kivételtől eltekintve - nem művészet. Gondoljunk csak a sokat idézett Van Gogh-ra, aki talán ha egy festményét adta el egész életében.

Legutóbb aztán eljutottunk a „legjobb meghatározáshoz”, Marxot és Engelst mintegy a talpáról a feje tetejére állítva: vagyis, hogy az embert nem a munka, hanem a művészet tette emberré.

A most induló kis rovat, mely a (...) címet viseli, természetesen nem fogja meghatározni a művészet fogalmát, legföljebb adalékokat nyújthat hozzá. Többnyire kortárs művészekről-művészetéről lesz szó, a lehető legtágabban értelmezve a 'kortárs' fogalmát: a legfiatalabbaktól a közelmúltban elhunytakig.

De fontosabb talán, hogy miről nem lesz szó. Nem lesz szó sztárokról - vagy ha igen, nem azért, mert sztárokra emelte őket a változékony művészeti szcéna. Nem lesz szó kiállítás megnyitóról, ahol néhány politikus bambán szokott kinézni a fejéből, s körülötte bokáznak a kékharisnyák és a zsúrfiúk.

Törekszünk azonban arra, hogy az adott művet, műveket vagy az alkotót elhelyezzük a kortárs művészet nemzetközi fogalomrendszerében. Ez ellen persze a művészek a legutolsó lehetőségekig tiltakoznak, de Nagy Ildikó professzorasszonnyal valljuk, hogy a magyar művészet sohasem kerül be a nemzetközi publikációs rendszerbe, ha megjelölésükre nem a nemzetközileg elfogadott fogalomrendszer használjuk. (Egy példa: a nemzetközi művészeti közéletben semmit sem jelent az IPARTERV, annál inkább a hard edge - vagy éppen a hiperrealizmus, a colorfield painting, a pop art...)

S hogy mi a művészet? Talán az, hogy ül a hajléktalan az innsbrucki dóm első padjában és szemét a főoltáron lévő Lucas Cranach Madonnára szegezi.

L. MENYHÉRT László, művészettörténész

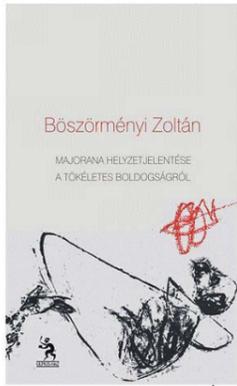
Sátoraljaújhely, 1954. augusztus 10. 1973-1977: Bessenyei György Tanárképző Főiskola, rajz-földrajz szak; 1983-1988: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, művészettörténet szak. 1980-1987 között a Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársa. 1987-1991 között a Fiatal Képzőművészek Stúdiója művészeti vezetője, majd 1991-től 1993-ig a Dekorátor és Kirakatrendező Iskola igazgatóhelyettese. 1993 óta a Bessenyei György Tanárképző Főiskola adjunktusa. 1993-tól a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE) elnökségi tagja, illetve 1999-től alelnöke és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége (MKISZ) társelnöke. Fő kutatási területe a kortárs képzőművészet, az 1980-as évek közepe óta zenés performance-ok rendezője és résztvevője. Mintegy 100 cikk, tanulmány, katalógus-előszó szerzője, katalógusok szerkesztője. Kiállításokat rendez, tv-műsorokat szerkeszt és előadásokat tart különböző kurzusokon és oktatási intézményekben. 1998-tól haláláig a Magyar Képzőművészeti Egyetem adjunktusa. Volt.

„Senki sem különálló sziget; minden ember a kontinens egy része, a szárazföld egy darabja; ha egy göröngyöt mos el a tenger, Európa lesz kevesebb, éppúgy, mintha egy hegyfokot mosna el, vagy barátaid házát, vagy a te birtokod; minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel; ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang: *érted szól.*“ (John Donne)

Böszörményi Zoltán Majorana helyzetjelentése a tökéletes boldogságról

Az atomfizikus zseni, Ettore Majorana rejtélyes eltűnése ihlette meg Böszörményi Zoltánt, hogy poétai énjé alteregójaként jelentesse meg őt verseiben. Újra felfedezi, kitálálja Majoranát, hogy az ő képében mondhasa el mindazt, amit e költői álöltözetben képes a legjobban megfogalmazni. A mindenségről. A gondolat és az érzések laboratóriumában megszülető reményről. Amely az élet maga. Az ő élete is.

Ulpius-ház, 2010

● **EGYMILLIÁRD FORINTTAL INDUL JANUÁRBAN A MÁRAI-PROGRAM.** Évi egymilliárd forinttal kerettel indul 2011 januárjában az olvasás- és könyvkultúra fejlesztését célzó Márai-program – jelentette be a Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúráért felelős államtitkára.

Szöcs Géza felidézte: a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete (MKKE) 2006-ban kezdeményezte, hogy skandináv minta alapján az állam Magyarországon is támogassa a nemzeti kultúra körébe tartozó könyvek könyvtárakon keresztül való eljuttatását az olvasókhöz.

A kérdés április óta „neuralgikusnak” számít, mert akkorra sikerült egy kész modellt kidolgozni – emlékeztetett az államtitkár, hozzátéve: azt a tervezetet az új kormány problematikusnak és sérülékenynek ítélte, mivel úgy tűnt, konfliktusokat gerjeszt.

Az új koncepció hosszú szakmai egyeztetések után született meg, és úgy tűnik, ezzel hosszú időre sikerül biztosítani a békét a könyves szakmán belül, egyben ugyanazzal a forrásmennyiséggel egyszerre támogatni a szerzőket, a kiadókat, a könyvtárakat és az olvasókat – hangsúlyozta Szöcs Géza.

Mint megjegyezte, az új program transzparensabb és egyértelműen „műközpontú” lett; fő célpontját az olvasók jelentik, de nem csupán arra fordít figyelmet, hogy a könyvtárakba minél több kötet jusson el, hanem az alkotókat is támogatja.

A program eredeti tervezete szerint a könyvtárak évente egy 1000 címből álló könyvlistából választhattak volna, az új koncepció azonban igyekszik „támpontot nyújtani” – árulta el az államtitkár: ezért az ezres lista 30 százalékát a szakmai szervezetek által a „nemzeti kultúra minimumából” összeállított egységcsomagok képezik, melyeket a programban részt vevő minden bibliotékába eljuttatnak majd.

Szöcs Géza beszámolója szerint a Márai-program lebonyolítására a Nemzeti Kulturális Alapon (NKA) belül két ideiglenes szakmai kollégium jön létre.

Jankovics Marcell, az NKA Bizottságának elnöke elmondta, az évi egymilliárd forintos keretösszegű projekt négy alprogramból áll össze. 800 millió forint jut 592 magyarországi és 48 határon túli magyar könyvtár állományának gyarapítására, 40 milliót fordítanak a magyar nyelvű alkotók számára kiírt Márai alkotói támogatásokra, míg a kommunikációs részprogram keretein belül 95 millió forintot szánnak a kezdeményezés népszerűsítésére, honlapjának létrehozására, író-olvasó találkozó szervezésére.

Új részprogram lesz a Publishing Hungary, amelyből magyar műveket megjelentető külföldi kiadókat támogat, fordítói ösztöndíjakat ír majd ki az NKA – fűzte hozzá a kulturális alap elnöke.

Az NKA 10 fős Márai Szépirodalmi Ideiglenes Kollégiuma és 8 fős Márai Ténirodalmi Ideiglenes Kollégiuma évente kétszer tesz közzé egy-egy 500-as listát, melyre a két testület egyenlő arányban válogathat köteteket a kiadók által felajánlott címekből. A Márai-program pályázataira 2011-ben a kiadók nyilvános könyvesbolti forgalomban lévő magyar nyelvű kötetekkel pályázhatnak, melyek között nem szerepelhet többek között tankönyv vagy szórakoztató irodalom. A pályázóknak a kiskereskedelmi árhoz képest legalább 25 százalékos engedményt kell vállalniuk, és fedezniük a könyvek szállításának költségeit.

Mint Jankovics Marcell elárulta, a két szakmai kollégium összeállítása még folyik; az első pályázatokat 2011 elején tehetik közzé. A sajtótájékoztató résztvevői kiemelték: az esztendő végén sor kerül a tapasztalatok áttekintésére és az esetleg szükséges korrekciók elvégzésére.

Újságírói kérdésre válaszolva a kommunikációs részprogramról a kulturális államtitkárság főtanácsosa, Lakatos Mihály közölte részleteket. Elmondása szerint Magyar Könyvek tavasza néven az áprilisi Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál és a júniusi Ünnepi Könyvhét között új kezdeményezés

Böszörményi Zoltán Halálos bűn

Az író olyan, mint a napi-hírek. Hullámzó, csapongó, feszültséggel teli. Állandóan lesben áll, hogy rajtakapja a valóságot valamin, amit aztán saját laboratóriumában feldolgoz, megmunkál, újraformál, továbbgondol, átlényegít.

Az író mesternek képzelet magát, mert annyi mindenbe belelát, annyi mindenben átlát, annyi mindenbe belekóstol, annyi mindent megszagol, annyi történések a szemtanúja, meg sem fordul a fejében, netán tévedhet, és az, amit a tökéleteshez mérhetőnek vél, csak ámitás, a felszín fecsegése, a gondolat dáridója.

Olykor nem a tévhit, hanem a rosszul értelmezett empirikus tapasztalat magyarázatának az útvesztőjében vész el, nem menthetetlenül, csak időlegesen, mint ahogyan a mindenség léte is pillanatonként megkérdőjelezhető.

Az író az igazi úr.

Ulpius-ház, 2010

indul a könyvkultúra népszerűsítésére, de a Márai-program ismertebb tételében többek között az írószervezetek is közreműködhetnek majd.

● **KÖNYV JELENT MEG RUTTKAI ÉVÁRÓL ÉS LATINOVITS ZOLTÁN RÓL.** Személyes történetek mellett eddig még nem publikált dokumentumok és mintegy másfél száz fotó idézi fel a két színészióriást, Ruttkai Évát és Latinovits Zoltánt Szigethy Gábor színház-történész és felesége, Gábor Júlia könyvében.

A Helikon Kiadónál megjelent Álomszínészpár – Történetek Ruttkai Éváról és Latinovits Zoltánról című, 191 oldalas kötetbe került történeteket tematikusan csoportosították. Gábor Júlia édesanyjáról, Ruttkai Éváról írt személyes emlékei és a színház-történeti szempontok tökéletesen kiegészítették egymást. A kötetben egykori személyes tárgyaik alapján idézik meg a két művész életét. Így például látható a kötetben az a két szobor, amely egykor Peter Hacks német író Lotte című darabjában szerepelt, és amelyet a színész előadásról előadásra összetört, vagy például az az üres képkeret, amelyben egykor Latinovits Zoltán fényképe volt.

● **KÖZÖS PORTÁLT INDÍT NYOLC MÚZEUMI KÖNYVTÁR.** Közös digitalizációs és múzeumpedagógiai programot, valamint internetes portált indít 72 millió forint európai uniós támogatásból nyolc budapesti múzeum könyvtára – jelentették be az érintett intézmények vezetői.

A múzeumi könyvtárak a múzeumok és könyvtárak közötti határmezsgyén találhatók, ami az eddigi pályázatok során nehezítette a helyzetüket; hasonló, közös projekt mégsem indult eddig – mondta el Bánki Zsolt István, a pályázati konzorciumot vezető Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) könyvtárának vezetője. Az újszerű kezdeményezésben a PIM, a Szépművészeti, a Néprajzi, a Természettudományi, a Mezőgazdasági, a Hadtörténeti, a Ludwig, valamint a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum vesznek részt.

Bánki Zsolt István beszámolója szerint összesen 173 ezer katalógustétel válik online kereshetővé egy újonnan létrehozott portálon, ahol a szoftverfejlesztéseknek köszönhetően a nyolc könyvtár eddig digitalizált állománya is elérhető lesz.

● **MEGMENEKÜLHET A MŰEMLÉK ÉRTÉKŰ RADETZKY-LAKTANYA.** Az egyedi műemléki védettség bejegyzésével megmenekülhet a lebontástól a II. kerületi Bem téren álló Radetzky-laktanya – állítja az 1879-ben emelt épület védelmére lakossági mozgalmat indító Váralja Szövetség.

Az épület tulajdonosa, egy ingatlanbefektetési alap nyolcemeletes acél-üveg irodaházat akart építeni a lebontásra szánt laktanya helyén. A mélygarázsos irodaház felduzzasztotta volna a forgalmat, a szomszédos épületeknél magasabb irodaház pedig nem illett volna a környező egységes városképbe – fejtette ki Hetzmann Róbert, a 2007-ben alapított Váralja Szövetség elnökségi tagja az MTI kérdésére.

Mint mondta, a szövetség a helyiek bevonásával figyelemfelkeltő demonstrációt szervezett márciusban, és kiállításba helyezett egy későbbi jelentős tüntetést is. A beruházó időközben a gazdasági válságra hivatkozva ideiglenesen elállt az építkezéstől, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal új vezetése pedig elindította az egyedi műemléki védettség bejegyzésének eljárását, így az épület nagy eséllyel megmenekülhet – magyarázta Hetzmann Róbert.

(Forrás: MTI)

Támogatónk:

Irodalmi Jelen Könyvek

Kocsis Csaba:

A LEGELSŐ PANDÚR

(Fejezetek O'sváth Pál életéből)

A volt debreceni diák 1848-ban katonának áll, becsülettel küzd a bukásig a forradalomban. O'sváth Pál egykori tanító, a szabadságharcos múltját és hadnagyi rangját rejtgetni kényszerülő tehetséges fiatalember további életútja azonban egyáltalán nem szokványos: vizsontagságos éveket követően falusi jegyző, majd pandúr lesz belőle. Az izgalmas, olvasmányos regényben felvonulnak a világtól elzárt és a mai olvasó által is kevésbé ismert Sárret akkoriban mocsaras tájainak pástoremberrei, a méneseiket dézsmáló betyárok, a zürzavaros helyzetet kihasználó zsványok – ebben a környezetben próbál rendet és törvényességet teremteni a karizmatikus főpandúr, akit élő, valóságos személyről mintáztott meg a szerző.

Peter Fallon:

Nappal és éjszaka –

válogatott versek Kabdebó Tamás fordításában

Eltűnt, ami biztos és ami nem biztos. A sötétség és a világosság is kialudt, holtbiztos. Peter Fallon nem mindennapi költő. Pozitív, életbarát, ugyanakkor személyes tragédiát megjelenítő, lüktető versek szerzője. A kötetben olvasható, eddigi életművének mintegy harmadát kitevő negyven költeményének legfontosabb témái a természet, az írországi táj, az ember mindennapi munkájával, szerelmével, gondoljaival, és nagy erővel, megrendítő versekben jelennek meg az elmúlás gondolata is. Kabdebó Tamás igyekezett úgy válogatni, hogy az életmű kisebbik részének felmutatásával is minél hűbb és pontosabb képet nyújtson a hazájában nagyra tartott, nálunk kevésbé ismert költő munkásságáról.

Lapszámunk szerzői

Ayhan Gökhán – 1986-ban született Budapesten, költő. Édesanyja magyar, édesapja török anyanyelvű. Évek óta foglalkozik irodalommal. Kötete: *Fotelapa* (2010).

Brauch Magda – 1937-ben született Temesváron, nyelvész, verselemző. Legutóbbi kötete: *A vers megközelítése* (2009).

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Lapszéli jegyzetek Londonból* (2010).

Jász Attila – 1966-ban született Szönyben, író, költő. Legutóbbi kötete: *Miért Szicília* (2010).

Keszthelyi Rezső – 1933-ban született Szolnokon, író, költő, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Hasonmások* (2005).

Mányoki Endre – 1954-ben született, író, szerkesztő, egyetemi adjunktus.

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Cerinka* (2010).

Réhon József – 1931-ben született Belényesen, kémia tanár. Legutóbbi kötete: *Balekká vált nemzedék?* (2007).

Tózsér Árpád – 1935-ben született Gömörpéterfalán (Petrovce, Szlovákia), költő, író. Legutóbbi kötete: *Szent Antal disznaja* (2007).

Varga Melinda – 1984-ben született Gyergyószentmiklóson, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *A kék tempó* (2009).

Weiner Sennyey Tibor – 1981-ben született Egerben, költő, alkimista. Legutóbbi kötete: *A vándorló királyság* (2010).